

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Lucie Kokaislová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Fidel Castro: od nástupu k moci do karibské krize
1962**

Lucie Kokaislová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Fidel Castro: od nástupu k moci do karibské krize
1962**

Lucie Kokaislová

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Úvod	1
1 Mládí a studentská léta Fidela Castra	4
1. 1. Situace na Kubě v letech 1925–1952	4
1. 2. Mládí Fidela Castra, studium na základní a jezuitské škole Belén	6
1. 3. Studium na univerzitě v Havaně a zapojení se do politického života.....	7
2 Příprava a útok na kasárna Moncada	11
2. 1. Přípravy útoku na kasárna Moncada.....	11
2. 2. Útok na kasárna Moncada.....	13
3 Uvěznění na Isla de Pinos	16
3. 1. Soudní proces s představiteli útoku na kasárna Moncada.....	16
3. 2. Isla de Pinos	17
3. 3. Situace po propuštění z Isla de Pinos.....	18
4 Exil v Mexiku, příprava invaze a návrat na Kubu	20
4. 1. Příprava na invazi	20
4. 2. Návrat na Kubu	22
5 Sierra Maestra	24
5. 1. Hnutí 26. července v roce 1957 a jeho vojenské úspěchy.....	24
5. 2. Hnutí 26. července v roce 1957 a další opoziční organizace	25
5. 3. Hnutí 26. července v roce 1958.....	26
6 Vítězství revoluce	31
6. 1. Rok 1959	31
6. 2. Pozemková reforma, její důsledky a jiné reformní snahy.....	33
6. 3. Rok 1960 a 1961.....	38
7 Zátoka Sviní	42
7. 1. Politika USA před akcí Zátoka sviní	42
7. 2. Plán Zapata	45
8 Karibská krize	49
8. 1. Situace na Kubě před karibskou krizí.....	49
8. 2. Politika USA.....	50
8. 3. SSSR a plán Anadyr	51
8. 4. Karibská krize	54
Závěr	58

Seznam zkratek	62
Seznam použité literatury	63
Resumé	65

Úvod

Tématem, kterým se zabývá tato bakalářská práce, je postava Fidela Castra od jeho nástupu k moci do doby karibské krize roku 1962. Výběr daného tématu byl ovlivněn dvěma okolnostmi. První z těchto okolností bylo zhlédnutí filmu *Ztracené město*, jehož příběh se odehrává v období Batistovy diktatury a věnuje se životu rodiny z vyšší společenské třídy vlastníci hudební klub. Snímek mimo jiné zobrazuje útok na prezidentský palác z 13. března 1957 a realizaci pozemkové reformy. Druhým důvodem bylo absolvování předmětu Dějiny Latinské Ameriky.

Cílem práce je zmapovat život Fidela Castra na pozadí vývoje kubánského ostrova. Kromě událostí na Kubě je v případě některých kapitol nutné věnovat se politické situaci v Sovětském svazu a Spojených státech. Práce se také věnuje otázce vzájemných vztahů mezi Kubou, USA a SSSR a skutečností, které kubánský ostrov přivedly do sféry vlivu SSSR.

Práce je rozdělena do osmi kapitol, které jsou dále děleny do podkapitol. První kapitola se věnuje životu Fidela Castra v době jeho studií na základní, střední škole a univerzitě v Havaně. Následující část práce se zaměřuje na Castrovy přípravy útoku na kasárna Moncada a důvody neúspěchu této akce. Její součástí je také nastínění průběhu přepadení této vojenské základny. Třetí kapitola je rozdělena do tří podkapitol, které pojednávají o soudním procesu s Fidelem Castrem a jeho spolubojovníky, životu Fidela Castra ve věznicí na Isla de Pinos a o situaci na Kubě po udělení amnestie povstalcům. Následující kapitola popisuje Castrovo působení v mexickém exilu, jeho přípravy na kubánskou invazi ale také problémy, které se během nich objevily. Kromě těchto témat se autorka také věnuje návratu členů Hnutí 26. července na Kubu a jejich neúspěšnému vylodění. Důležitými tématy, která tato práce zpracovává, je boj povstalců proti Batistově režimu, který je v práci rozdělen do dvou částí. První pojednává o působení partyzánů v letech 1957 a 1958, vojenských úspěších a opozičních skupinách. Druhá část je věnována vítězství revoluce v období let 1959–1961, nástupu Fidela Castra k moci, polarizaci Hnutí 26. července a reformnímu úsilí. V rámci reform

jedna z podkapitol zkoumá pozemkovou reformu a její vliv na vzájemné vztahy mezi Kubou, Spojenými státy a Sovětským svazem. Předposlední kapitola pojednává o invazi v Zátocě sviní a tzv. plánu Zapata. Část této kapitoly byla věnována politice USA před zahájením této akce. Posledním tématem, kterému se bakalářská práce věnuje, je karibská krize. Tato část je rozdělena do čtyř podkapitol, první hovoří o situaci na Kubě, další části se zaměřují na politiku v USA a SSSR, průběhu a vyřešení karibské krize.

Mezi nejdůležitější literaturu, která byla použita pro vypracování této práce, lze zařadit knihy od Vladimíra Nálevky, mezi nimiž lze jmenovat tituly *Fidel Castro: Podzim diktátora*, *Fidel Castro: Caudillo 20. století* a *Karibská Krize*. První ze zmiňovaných titulů nabízí informace o akcích, kterých se Fidel Castro účastnil v době svých studií, působení Fidela Castra v Ortodoxní straně, útoku na kasárna Moncada, působení dalších opozičních skupin, soudnímu procesu a uvěznění na Isla de Pinos. Další témata, kterým se tato literatura věnuje je působení Fidela Castra v mexickém exilu, jeho návratu na Kubu, bojům povstalců v pohoří Sierra Maestra, kde jsou zmíněny nejdůležitější bitvy, vítězství povstalců a vytvoření revoluční vlády. Vedle vývoje na Kubě je zde také zpracován problém vzájemných vztahů mezi Kubou, Spojenými státy a Sovětským svazem a s tím související témata jako vylodění v Zátocě Sviní a karibská krize. Druhý z uvedených titulů *Fidel Castro: Caudillo 20. století* zpracovává stejná témata jako předešlý ale je zde možné nalézt rozšiřující informace. Poslední ze zmíněných titulů od Vladimíra Nálevky *Karibská krize*, jak název napovídá, zpracovává problematiku karibské krize a s tím související témata jako je Berlínská krize, soupeření mezi SSSR a USA v dobývání vesmíru a důvody, které vedly Kubu do sféry vlivu SSSR. Největší část je samozřejmě věnována karibské krizi, jejímu průběhu, řešení a dopadu na vzájemné vztahy tří zainteresovaných států.

Pro problematiku situace na univerzitě v Havaně byl především využit titul *Fidel Castro* od Albrechta Hagemana, jedná se zdroj, který toto téma zpracoval nejpodrobněji. Dále je zde možné nalézt zajímavé informace o Castrově politickém vůdcovství a jeho sebe prezentace před kubánskou

veřejností. Kromě zmíněných oblastí poskytuje také dostatek poznatků k ostatním tématům s výjimkou problematiky karibské krize, které je věnován malý prostor.

Pro pracování tématu Zátoky sviní byla nepostradatelným zdrojem *Zátoka sviní* od Jonese Howarda. Jedná se o publikaci, která poskytuje množství informací o politice USA, plánovaných vyloděních, odstranění Fidela Castra, spolupráci CIA s mafií a samotném průběhu vylodění v oblasti Zapata.

Informace o vyhlášení pozemkové reformy, jejím obsahu a dopadu na vzájemné vztahy Kuby, Spojených států a Sovětského svazu poskytuje titul *Kuba: Nové dějiny* od Richarda Gotta. I v tomto zdroji je možné nalézt informace o ostatních tématech, které obsahuje tato práce, ale ve srovnání s ostatní literaturou nedosahují takových podrobností.

1 Mládí a studentská léta Fidela Castra

Fidel Alejandro Castro Ruz se narodil jako nemanželský syn Ángela Castra a Liny Ruz Gonzálezové 13. srpna 1926 v osadě Birán v provincii Oriente. Ángel Castro byl dvakrát ženatý, první ženou byla Maríia Argotová, která pracovala jako učitelka, druhou ženou byla Lina Ruz Gozálezová, která pracovala u Ángela a Maríie jako kuchařka, později se stala Ángelovou milenkou. Ángel Castro pocházel z Galície a účastnil se tzv. druhé války za nezávislost na Kubě na straně Španělska, po skončení konfliktu roku 1898 se nakrátko vrátil do Španělska, ale nakonec se roku 1903 odstěhoval na Kubu, kde začal pracovat u společnosti United Fruit Company, od které si pronajal půdu, na které pěstoval cukrovou třtinu. Jeho majetek dosáhl v 50. letech 20. století hodnoty kolem 500 000 dolarů¹ a umožnil jeho potomkům studovat.²

1. 1. Situace na Kubě v letech 1925–1952

Fidel Castro se narodil v době, kdy prezidentem Kuby byl Gerardo Machado Morales, který byl zvolen roku 1925 na základě svého programu postupných změn v hospodářství a na politické scéně. Současně však vystupoval proti studentům a dělníkům, provedl změny v ústavě, které mu umožnily posílit pravomoci a prodloužit své funkční období. Ekonomická krize, kterou byla Kuba ve 20. a 30. letech zasažena, a sympatie s Mussoliniho italským fašismem, přispěly k tomu, že Gerardo Machado začal vládnout jako diktátor a režim, který na Kubě vznikl, získal pojmenování Machadato. Postupně narůstalo napětí ve společnosti a odpor proti režimu. Docházelo k pokusům o atentát na hlavní představitele režimu. Když hrozilo, že situace přeroste do občanské války, prezident Spojených států Franklin Delano Roosevelt a jeho poradci představili tzv. politiku dobrého sousedství, která měla odstranit podporu diktátorského režimu Spojenými státy a v následujících letech byla obohacena o principy nevměšování se do mezinárodních nebo vnitřních záležitostí jiných států. Fulgencio Batista y

¹ HAGEMAN, Albrecht, *Fidel Castro*, Brno 2009, s. 19.

² REID-HENRY, Simon, *Fidel a Che: revoluční přátelství*, Brno 2010, s. 24.

Zaldívar vyvolal v roce 1933 vzpouru seržantů,³ ke které se přidali vojáci, studenti, vůdci dělníků a za pomoci Spojených států se v září 1933 podařilo sesadit Gararda Machada, který poté uprchl do Spojených států.⁴

V čele nově vytvořené vlády stanul Ramón Grau San Martín, jeho vláda trvala do ledna 1943. Podařilo se mu prosadit některé reformy jako zavedení minimální mzdy pro dělníky v cukrovarnictví, osmihodinovou pracovní dobu a volební právo pro ženy.⁵ Fulgencio Batista se stal velitelem ozbrojených sil a spolupracoval s Washingtonem až do poloviny 50. let 20. století, kdy jej Spojené státy přestaly podporovat. Skrze kontrolu mocenských prostředků získal ve vládě rozhodující vliv, který využil pro zmírnění radikálního programu nového režimu, který vyvolával obavy ve Spojených státech, jelikož mělo dojít ke zrušení platnosti ústavy z roku 1901 včetně tzv. Plattova dodatku.⁶

Po odchodu Graua San Martína se do čela vlády postavil Carlos Mendieta, jehož postoj k Washingtonu byl přátelštější, byl sice zrušen Plattův dodatek, ale byl nahrazen novou dohodou, která USA umožňovala v případě politických neshod vyvolávat politický nátlak. Batista si upevnil svou pozici a to mu umožnilo, aby se na postu prezidenta vystřídal několik jedinců, které mohl ovládat. Batistovi se podařilo získat podporu lidových vrstev, vytvořit Socialistickou demokratickou koalici (Coalición Socialista Democrática), která jej podpořila ve volbách 1939, po kterých vydal novou kubánskou ústavu roku 1940, která uvedla v život reformy, které navrhoval Grau San Martín a navázat spolupráci s členy komunistických stran, pro kterou získal i podporu administrativy Spojených států. Další volby proběhly roku 1944, kdy sice Batista nekandidoval, ale postavil svého kandidáta, což vedlo k Batistovu ústupu z politického života. Vítězem voleb se stal kandidát Opravdové

³ Pojmenování díky tomu, že hlavními vůdci této vzpoury byli seržanti.

⁴ OPATRŇÝ, Josef, *Kuba*, Praha 2002, s. 65–66.

⁵ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 27.

⁶ Plattův dodatek byl vydán roku 1901 Orvillem H. Plattem, Kuba byla proti přijetí tohoto dokumentu ale nakonec jej musela akceptovat. Díky tomuto dodatku v kubánské ústavě měly Spojené státy možnost intervenovat na Kubu v případě, že by byla ohrožena její nezávislost. Kuba nemohla přijmout cizí půjčku, dále poskytoval ochranu amerického obchodu. Spojené státy tímto dodatkem získaly možnost zasahovat a kontrolovat dění na ostrově.

(Autentické) kubánské revoluční strany (Partido Revolucionario Cubano) Grau San Martín.⁷

Období druhé poloviny 40. a začátek 50. let 20. století bylo charakteristické změnou vztahů USA a SSSR. Americké velvyslanectví podporovalo politiku Grau San Martína. Užší vztah s americkým velvyslanectvím a korupce vedly roku 1947 k rozštěpení strany, kdy Eduardo Chibás založil Ortodoxní stranu kubánského lidu (Partido del Pueblo Cubano – Ortodoxo). Je patrné, že Grau San Martín v době své vlády opustil demokratické myšlenky a reformní snahy a ani jeho nástupce Prío Socarrás, neprojevoval snahy o provedení plánované pozemkové reformy. Socarrás byl prezidentem do roku 1952, kdy byl sesazen pomocí státního převratu, který vedl Fulgencio Batista.⁸

1. 2. Mladí Fidela Castra, studium na základní a jezuitské škole Belén

Fidel Castro navštěvoval základní školu La Salle v Santiagu de Cuba, kde pobýval u svého kmotra, ale do páté třídy přestoupil do internátní jezuitské školy Dolores. Na této škole se mu podařilo prosadit se jako neformální vůdce studentského kolektivu. Během svých studií na jezuitské škole se Fidel Castro často dostával do problémů. Hádal se s kněžími nebo se spolužáky, přesto byl zdatným atletem a dosahoval dobrých studijních výsledků, díky své fotografické paměti, která mu umožňovala naučit se velké množství látky před zkouškou. Studium na škole Dolores ukončil roku 1941 a poté začal studovat na jezuitské škole Belén v Havaně, kde se vedle běžných předmětů vyučoval také patriotismus a studenti se dostali do kontaktu se sociálními utopiemi a k ideám autoritativních evropských ideologií. Fidel Castro v době 2. světové války obdivoval Josefa Vissarionoviče Stalina a Josého Antonia Primara de Riveru. Bakalářské studium na škole Belén dokončil v červnu 1945 a jeho závěrečné hodnocení znělo: „*Vyznamenává se*

⁷ OPATRŇY, *Kuba*, s. 66–68.

⁸ Tamtéž, s. 69.

ve všech předmětech, v nichž je možné získat školní osvědčení. V náboženství je vynikající. Je sportovcem tělem i duší a pod praporem školy vždy bojuje s radostí a nejvyšším nasazením. Dokonale ovládá umění získat si obdiv a uznání ostatních. Svůj další život zasvětil povolání právníka a my už dnes nepochybujeme o tom, že svou knihu života zaplní jen samými skvělými stránkami. Umí tvrdě pracovat a bude z něho umělec.“⁹

1. 3. Studium na univerzitě v Havaně a zapojení se do politického života

Předtím než bude věnována pozornost otázce studia Fidela Castra na univerzitě a jeho zapojení do politického života, bylo by vhodné věnovat pár slov tomu, jaká situace na univerzitě panovala. V období 20. a 30. let proběhla v Latinské Americe reforma školství, kterou studenti využili ve svůj prospěch, jelikož si byli vědomi toho, že policie nemá oprávnění k tomu, aby zasahovala na půdě univerzity a začali zakládat různé skupiny. Tyto skupiny se snažily dosáhnout změny ve společnosti, ale nakonec jejich snažení skončilo bojem proti nepřátelům uvnitř a vně univerzity. Mezi nejvlivnější skupiny, které působily na univerzitě v Havaně, patřily Socialistické revoluční hnutí (MSR = Movimiento Socialista Revolucionario), které založil Rolando Masferrer roku 1945, a Povstalecká revoluční unie (UIR = Unión Insurreccional Revolucionaria), kterou vedl Emilio Tró. MSR prosazovalo protikomunistický revoluční socialismus, který byl orientován proti „imperialismu“ USA, hnutí Autenticos a proti diktatuře Rafaela Trujilla v Dominikánské republice. MSR a UIR mezi sebou vedly boje, spojoval je ale nepřátelský postoj proti vládě Ramóna Graua San Martína. San Martín se snažil minimalizovat narůstající napětí a násilí tím, že hlavní členy MSR a UIR jmenoval členy své vlády, za MSR to byl Mario Salebarría, který se stal vedoucím havanského policejního úřadu pro vyšetřování a za UIR to byl Emilio Tró, který se stal ředitelem národní policejní akademie.¹⁰

⁹ NÁLEVKA, Vladimír, *Fidel Castro: Caudillo 20. století*, Praha 2009, s. 12.

¹⁰ QIRK, Robert E., *Fidel Castro: o jeho cestě k moci, jeho režimu a jeho spojencích a protivnících*, Ostrava 1999, s. 36–37.

Na právnickou fakultu na univerzitě v Havaně se Fidel Castro zapsal v říjnu 1945. Stal se členem studentského hnutí a jeho řečnické schopnosti mu otevřely možnost stát se viceprezidentem a později také prezidentem Svazu univerzitních studentů. Tento post by mu umožnil získat postavení v národní politice, a aby tohoto cíle dosáhl, potřeboval podporu některé univerzitní skupiny. Fidel Castro ze začátku pravděpodobně sympatizoval s MSR, kde navázal přátelské vztahy s předsedou studentského senátu Manolem Castrem, ale jeho nezávislost a skutečnost, že Manolo Castro byl v únoru 1948 zavražděn a Fidel Castro byl obviněn z této vraždy, vedly k přerušení vztahů s MSR a navázání kontaktů s UIR.¹¹

Fidel Castro se dostal do povědomí díky veřejným projevům a účastí na veřejných akcích. V únoru 1948 zorganizoval demonstraci proti policejnímu násilí. Na konci druhého ročníku v létě 1947 se účastnil výpravy, která měla svrhnout diktátorský režim Rafaela Trujilla v Dominikánské republice. Expedice dostala název Cayo Confites¹² (pojmenování podle ostrova v Karibském moři, kde probíhal výcvik jedinců na tuto akci) a zorganizovalo ji MSR a dominikánští exulanti, v jejichž čele stál Juan Bosch, který se měl stát novým prezidentem. Expedice ale nemohla dosáhnout úspěchu z několika důvodů. Jedním z nich byly vzájemné rozpory mezi členy, kteří pocházeli ze zneprátelených skupin, dalším důvodem bylo, že akce byla prozrazena a lodě (Aurora, Berta a Fantasma)¹³ byly zadrženy kubánským válečným námořnictvem v teritoriálních kubánských vodách. Některé ze zdrojů hovoří o tom, že akce měla být odvolána pod tlakem USA, které apelovaly na vládu Ramóna Graua San Martína, aby akci odvolala.¹⁴

Další akce, které se Fidel Castro účastnil, se odehrála v dubnu 1948 v Bogotě, kde se konala konference Panamerické unie a USA, která měla za cíl přeměnit Panamerickou unii na Organizaci amerických států (OAS). Konference se konala ve stejnou dobu, kdy mělo dojít k setkání studentů z

¹¹ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 30–32.

¹² GREYEROVÁ, Georgie Anne, *Fidel Castro: Partyzánský princ*, Praha 2001, s. 71.

¹³ NÁLEVKA, Vladimír, *Fidel Castro: Podzim diktátora*, Praha 1997, s. 10.

¹⁴ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 43.

Argentiny, Kuby a dalších států Latinské Ameriky. Členy kubánské delegace byli Fidel Castro, Enrique Ovarés,¹⁵ Alfredo Guevara¹⁶ a Rafael del Pino. Fidel Castro se měl setkat s představitelem kolumbijské Liberální strany Jorgem Eliécerem Gaitánem, na kterého byl 9. dubna 1948 spáchán atentát. Zavraždění Jorgeho E. Gaitána vedlo k násilným akcím jako je rabování obchodů nebo zapalování policejních stanic, tyto násilné akce vyvrcholily v tzv. období violence.¹⁷ „*Gaitánova vražda v tak podrážděném městě stačila na to, aby vyvolala spontánní lidovou revoltu, která podle mnohých postrčila celou Kolumbii na šikmou plochu a k dlouhému sesuvu vstříc občanské válce.*“¹⁸ Fidel Castro se některých akcí osobně účastnil, nakonec ale Bogotu opustil za pomoci argentinského velvyslanectví, které Castra a ostatní členy delegace dopravilo zpět do Havany.¹⁹

Svá studia na univerzitě ukončil získáním doktorského titulu z práv roku 1950. Věnoval se právnické praxi a otevřel si advokátní kancelář, ale po třech letech kariéru právníka opustil a zapojil se do politického dění. Psal články do časopisu *Alerta* a stal se členem Kubánské lidové strany (později strana Ortodoxní), kterou založil Eduardo Chibás, který byl členem Autenticos a v květnu 1947 se připojil k opozičnímu křídlu strany. Eduardo Chibás ve svém rozhlasovém pořadu vystupoval proti podplácení, zpronevěřám, hazardu, korupci a obchodu s drogami. V červenci 1951 Chibás obvinil ministra školství Aureliana Sáncheze Aranga ze zpronevěření peněz a v následujících dnech se v novinách objevovala různá obvinění a protiobvinění. Ve svém dalším vystoupení v rozhlase stanice CMQ 5. srpna 1951 přiznal, že požadované dokumenty, které by podložily jeho obvinění, nemá a svůj projev ukončil slovy: „*To je moje poslední rána do spícího občanského uvědomění kubánského lidu.*“²⁰ Nakonec dodal: „*Dnes vás naposledy vyzývám, probud'te se!*“²¹ Po těchto posledních slovech se v živém vysílání střelil do břicha a na

¹⁵ Sekretář studentského senátu havanské univerzity.

¹⁶ Vůdce komunisticky orientovaných studentů.

¹⁷ Ozbrojený zápas různých složek kolumbijského politického spektra.

¹⁸ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 47.

¹⁹ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 35–36.

²⁰ QIRK, *Fidel Castro*, s. 47.

²¹ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 54.

následky zranění 16. srpna 1951 zemřel. Eduardo Chibás byl pro Fidela Castra vzorem, po jeho smrti pokračoval v boji proti zkorumpované vládě, kdy si počínal opatrněji než Chibás, jelikož svá obvinění měl podložená důkazy, o kterých informoval v deníku Alerta. V době, kdy byl Fidel Castro členem Ortodoxní strany, hledal podporu proti zkorumpované vládě Pría Soccaráse. Soccarás se snažil odstranit gangsterské skupiny na univerzitě tím, že by si koupil jejich vůdce, které by dosadil do vysokých postů. Vůdci gangů by byli spokojeni a gangy by postupně zanikly. Fidel Castro proti tomuto plánu vystoupil tím, že vytvořil seznam jmen a funkcí v jednotlivých gangsterských skupinách, díky tomuto kroku musel roku 1949 opustit Kubu. Odjel do New Yorku a vrátil se až v polovině roku 1950. Fidel Castro se pokoušel kandidovat do parlamentu za Ortodoxní stranu, ale Fulgencio Batista 10. března 1952 provedl nekrvavý státní převrat.²²

Co vedlo k uskutečnění převratu? Jak již bylo zmíněno dříve v období 40. a 50. let 20. století došlo ke změně vztahů mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, kdy Spojené státy začaly zaujímat nepřátelský postoj ke komunistické ideologii a v době studené války ji chápaly jako hlavního nepřítele proti, kterému bylo nutné bojovat.²³ V tomto období 40. a 50. let, kdy prezidentem Spojených států byl Henry S. Truman, který se snažil posílit moc USA na západní polokouli a v oblasti Karibského moře. Ve Spojených státech existovaly obavy z nestabilní politické situace na Kubě a z možného vítězství levicově orientovaného prezidentského kandidáta Roberta Agramonteho, který po smrti Eduarda Chibáse zaujal přední místo v Ortodoxní straně. Spojené státy využily situace a prostřednictvím CIA kontaktovaly Fulgencia Batistu, který provedl státní převrat. Batista po nástupu k moci sice zrušil demokratickou ústavu z roku 1940, podařilo se mu však získat podporu veřejnosti, protože odhaloval korupci předchozí vlády Pría Soccaráse, „*jehož zkompromitovanou osobnost záměrně konfrontoval se svou minulostí demokratického prezidenta.*“²⁴

²² HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 38–39.

²³ OPATRŇÝ, *Kuba*, s. 68.

²⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 16.

2 Příprava a útok na kasárna Moncada

Fidel Castro krátce po převratu vydal „Provolání k lidu“, kde napsal: *„Zas vládne hrubá síla nad lidským rozumem. Nevím, jaký bude požitek utlačovatelů z biče, který nechají padnout na záda lidí, ale vím, že je nekonečné štěstí v tom porazit je, zvednout silnou ruku a říci: nechci být otrokem.“*²⁵ Přípravy útoku na kasárna Moncada byly spojeny s nespokojeností s nově nastolenou vládou, kterou Fidel Castro obviňoval z toho, že nastoupení Fulgencia Batisty k moci bylo neústavní a porušil tak ústavu z roku 1940. Fidel Castro se snažil apelovat na vůdce Ortodoxní strany, aby podpořili vznik aktivních buněk, jejichž úkolem by bylo vystupovat proti nové vládě, ale jeho snaha se nesečkala s podporou, a proto se rozhodl zahájit vlastní boj. Batistův převrat je tedy možné charakterizovat jako počátek kubánské revoluce.²⁶ Fidel Castro později při rozhovoru s Ignacio Ramonetem prohlásil: *„Když došlo v roce 1952 k Batistovu puči, měl jsem již vypracovanou strategii do budoucna: předložit revoluční program a zorganizovat lidové povstání. ... Již jsem věděl, že je nutné chopit se moci prostřednictvím revoluce.“*²⁷

2. 1. Přípravy útoku na kasárna Moncada

Vedle aktivity Fidela Castra zde existovaly i jiné snahy o zrušení diktátorského režimu. Ortodoxní strana vyslala své zástupce do Organizace amerických států ve Washingtonu, kde zástupci žádali USA o intervenci, která by obnovila ústavní režim. Spojené státy tento návrh odmítly s tím, že je nutné získat informace o novém režimu, především proto, zda Batista dodrží dohody, které byly uzavřeny dříve. Jednalo se o dohody, které uzavřel Prío Socarrás s USA o boji proti světovému komunismu. Batista potvrdil, že předchozí dohody bude dodržovat a své prohlášení potvrdil tím, že zrušil

²⁵ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 17.

²⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 44

²⁷ RAMONET, Ignacio, *Fidel Castro: Životopis pro dva hlasy*, Praha 2009, s. 105.

Lidovou socialistickou stranu (LSS), to nakonec vedlo k tomu, že Spojené státy uznaly Batistovu vládu na Kubě.²⁸

Kromě Ortodoxní strany na Kubě existovala další ohniska odporu, např. hnutí Triple A, které založil Aureliano Sánchez Arango. Dalším kdo se snažil bojovat proti režimu, byl José Pardo Llada, který k boji využíval rozhlasu. Ortodoxní strana, hnutí Triple A ani José Parado Llada však nedosáhly výrazných úspěchů. Zásadnějšího úspěchu se podařilo dosáhnout organizaci, která se zformovala kolem Fidela Castra.²⁹

V Ortodoxní straně vzniklo radikální hnutí, které bylo tvořeno mladými členy této strany, a které se na přelomu let 1952 a 1953 zformovalo v organizaci Hnutí mládeže století, tvůrci této organizace byly Jesús Montaní Oropesa, Abel Santamaría, jeho sestra Haydée, Melba Hernándezová a Fidel Castro. Hnutí mládeže století vydávalo časopis *El Acusador* (Žalobce), kde Castro uveřejnil dva články. V prvním vystupoval proti Batistovu režimu a ve druhém kritizoval pasivitu Ortodoxní strany. Hnutí mládeže na svou stranu postupně získávalo příznivce a Fidel Castro byl odhodlán vyřešit situaci na Kubě co nejrychleji, aby zabránil někomu jinému dosáhnout vítězství nad diktátorským režimem. Vypracoval proto plán útoku na kasárna Moncada a kasárny v Bayamu. Výběr kasáren Moncada byl ovlivněn několika faktory, jedním z důvodů byla blízkost pohoří Sierra Maestra a znalost provincie Oriente. Svou roli při výběru kasáren Moncada sehrál také symbolický význam Santiagu de Cuba, kde José Martí bojoval za nezávislost. Druhý útok vedený na kasárny v Bayamu měl zabránit tomu, aby byly poslány posily do Moncady. Přípravy na útok vrcholily roku 1953. Za částku 16 000 pesos³⁰ byly nakoupeny zbraně, výcvik probíhal na statku El Siboney a datum útoku bylo stanoveno na 26. července 1953, kdy v Santiagu de Cuba probíhal karneval. Úspěch této akce měl zahájit všenárodní povstání proti Batistově diktatuře.³¹

²⁸ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 55.

²⁹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 14.

³⁰ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 18.

³¹ GREYEROVÁ, *Fidel Castro*, s. 117–118.

2. 2. Útok na kasárna Moncada

Plán útoku byl následující: kasárna Moncada měla být přepadena v časných ranních hodinách. Po jejich obsazení měl Castro odvysílat pomocí rozhlasu výzvu, která měla vést k tomu, že lid povstane. Mezitím měly být napadeny kasárny v Bayamu. Večer před útokem 25. července 1953 se shromáždili členové Hnutí mládeže na statku Siboney, jen pár vyvolených bylo seznámeno s plánem dříve ale většina členů se dozvěděla až teď, že cílem útoku jsou kasárna Moncada.³²

Rozkaz k zahájení útoku byl vydán 26. července 1953 kolem páté hodiny ráno z ranče vyrazil konvoj 26 vozů³³ s posádkou 167 mužů,³⁴ auta se měla seřadit do předem určeného pořadí, ale došlo k dezorganizaci, která vedla k tomu, že některé vozy odjely jiným směrem a některé vozy zabloudily. Útok na kasárna Moncada byl rozdělen do tří skupin, první skupina pod vedením Fidela Castra měla vést frontální útok, druhá skupina vedená Raúlem Castrem měla obsadit Justiční palác a poskytnout krycí střelbu, třetí skupina měla obsadit civilní nemocnici, která měla být využita také pro krycí palbu. První skupina vyrazila k bráně č. 3 u bočního vchodu, tato skupina měla odvést pozornost a proniknout do kasáren. Plán byl ale překažen, když se skupina Fidela Castra setkala s nečekanou hlídkou, po které začala střílet. Střelba způsobila, že byl ztracen okamžik překvapení a byl spuštěn poplach. Povstalci se při svém postupu museli krýt za vozidly a zdi kasáren, malému počtu povstalců se podařilo do kasáren proniknout a zajmout skupinku vojáků.³⁵

Druhé skupině pod vedením Raúla Castra se podařilo obsadit Justiční palác, ale poté co se dostali na střechu, zjistili, že obvodové zdi jsou tak vysoké, že nebudou moci poskytnout krycí střelbu. Třetí skupině vedené Abelem Santamaríou se podařilo obsadit civilní nemocnici, ale ani tato

³² NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 15.

³³ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 48.

³⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 18. Jiní autoři jako např. Hageman uvádějí počet kolem 111 mužů.

³⁵ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 58–60.

skupina nemohla podpořit svou palbou hlavní útok, jelikož musela čelit ozbrojené nemocniční ostraze.³⁶

Přes první úspěchy se plán začal hroutit. Podle plánu se auta měla v určeném pořadí seřadit na hlavním nádvoří, kde jim měla být poskytnuta krycí střelba z nemocnice a justičního paláce. Povstalci mezitím měli přepadnout kasárna, zajmout vojáky, získat zbraně, převzít kontrolu nad kasárnami, komunikovat pomocí vysílačky a poté se rozmístit po městě a dodávat zbraně obyvatelům ale nic z toho se nepodařilo a Fidelovi Castrovi nezbývalo nic jiného než zavelet k ústupu. Skupina, která osadila nemocnici, se o ústupu dozvěděla se zpožděním a v boji ještě nějakou dobu pokračovala.³⁷

Útok na kasárna Moncada skončil neúspěchem, bylo zajato kolem 80 mužů,³⁸ skupince 15–20 mužů³⁹ včetně bratrů Castrových se podařilo uniknout do kopců pohoří Sierry Maestry, zbytek mužů se rozutekl nebo se vrátil na statek Siboney. Po útoku bylo zahájeno pronásledování povstalců, které vedl Alberto del Río Chaviano. Zajetí povstalci byli týráni nebo zastřeleni na přímý Batistův rozkaz. Batistův režim ukázal jakých násilností je schopen vedle mučení nebo zabíjení zajatců byla také vyhlášena cenzura tisku.⁴⁰

Fidelu Castrovi a několika dalším povstalcům se podařilo unikat do 1. srpna 1953. Nakonec byli zajati v pohoří Sierry Maestry poručíkem Pedrem Manuelem Sarriou, který znal Fidela Castra z univerzity, ale jeho identitu neprozradil. Díky pomoci a ochraně od monsignora Péreze Serantese⁴¹ nebyl Fidel Castro popraven, ale místo toho byl uvězněn ve vězení v Santiagu de Cuba a poté byl společně s Melbou Hernándezovou a Haydée Santamaríovou odvezen do vězení Puerto Boniato.⁴²

Důvodů, proč útok na kasárna Moncada nevyšel, bylo několik. Jako první lze jmenovat dezorganizaci a zmatek při přesunu ze statku Siboney ke kasárnám, který vedl k tomu, že nejlépe vyzbrojené jednotky se do boje kvůli

³⁶ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 60.

³⁷ Tamtéž, s. 60.

³⁸ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 48.

³⁹ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 71.

⁴⁰ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 19.

⁴¹ Přítel Ángela Castra, který vystupoval proti násilí a žádal, aby bylo ukončeno.

⁴² HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 51.

zpoždění nezapojily. Dalším důvodem byla početní převaha vojáků v kasárnách a nedostatečná informovanost o kasárnách a vedlejších budovách, z nichž nebylo možné poskytnout krycí střelbu. Poslední příčinu neúspěchu představovala nečekaná přítomnost hlídky, která procházela kolem kasáren. Fidel Castro se k otázce, zda byl plán útoku dobrý, vyjádřil těmito slovy: *„Kdybych měl znovu organizovat plán pro obsazení Moncady, udělal bych to naprosto stejně, nic bych neměnil. Ztroskotali jsme jedině na nedostatečných bojových zkušenostech. ...“*⁴³

⁴³ RAMONET, *Fidel Castro*, s. 116.

3 Uvěznění na Isla de Pinos

Během útoku na kasárna Moncada zemřeli 3 muži,⁴⁴ 68 mužů⁴⁵ bylo zajato a popraveno, další byli zatčeni a čekali na soudní proces a ti, jimž se podařilo uniknout, se rozptýlili po ostrově nebo odešli z Kuby. Hnutí mládeže, které se vytvořilo kolem Fidela Castra, bylo v kubánské společnosti přijímáno s rozpaky. Strana Autentická a Ortodoxní se od tohoto hnutí distancovala a strana komunistická jej odsuzovala. Ve stranickém tisku Lidové socialistické strany se 26. července 1953 objevil článek Blas Rocy⁴⁶ o strategii boje proti Batistovi, v němž dával přednost boji na základně legálních cest a odmítal boj ozbrojený. Odsouzení útoku na kasárna Moncada ze strany komunistů vedlo k prohloubení problémů mezi Fidelem Castrem a stalinisticky orientovanou politickou špičkou. Batista byl ale přesvědčen o spolupráci LSS se členy Hnutí mládeže a proto nechal zatknout vedení této strany.⁴⁷

3. 1. Soudní proces s představiteli útoku na kasárna Moncada

Soudní proces s Fidelem Castrem a jeho spolubojovníky byl zahájen 21. září 1953 ale nakonec byl případ Fidela Castra oddělen a souzen samostatně, jelikož existovaly obavy z Castrova vlivu a jeho silné osobnosti. Fidel Castro využil toho, že soudní jednání bylo veřejné a jednotlivé výstupy mohl proměnit v politickou demonstraci. Soudní proces se samotným Fidelem Castrem byl zahájen 16. října 1953 a konal se v civilní nemocnici v Santiagu de Cuba. Nemocnice byla pravděpodobně vybrána z toho důvodu, aby byl omezen přístup veřejnosti, jelikož existovaly obavy z toho, že by byl kritizován Batistův režim. Fidel Castro se ve své obhajovací řeči „Dějiny mi dají za pravdu“ vrátil k útoku na kasárna Moncada, představil program Hnutí mládeže století, kde představil 5 revolučních zákonů,⁴⁸ které měly být vyhlášeny po dobytí kasáren.⁴⁹

⁴⁴ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 16.

⁴⁵ Tamtéž, s. 16.

⁴⁶ Generální tajemník LSS.

⁴⁷ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 20.

⁴⁸ 1) zákon, který vrátil Kubě svrchovanost a obnovoval demokratickou ústavu z roku 1940, 2) zákon o agrární reformě a vytvoření drobného zemědělského vlastnictví, 3) zákon, který určoval podíl

Rozsudky nad povstalci byly vyneseny 6. října 1953, byly jimi verdikty odnětí svobody a odsouzení k vězení, které se pohybovalo od 7 měsíců do 13 let.⁵⁰ Fidel Castro byl při samostatném soudním procesu 16. října 1953 odsouzen na 15 let ve věznicí Presidio Modelo na Isla de Pinos, kam byl převezen s dalšími vězni 27. října 1953.⁵¹

3. 2. Isla de Pinos

Členové Hnutí mládeže získali status politických vězňů, což jim dávalo některá privilegia, např. mohli dostávat balíčky potravin, knihy, doutníky, apod. Kromě těchto výsad měli také povolené návštěvy a mohli se sdružovat. Fidel Castro využil čas ve vězení ve svůj prospěch, především se věnoval četbě (spisy Marxe, Webera, Lenina,...), učil se angličtinu, propracoval svou obhajovací řeč „Dějiny mi dají za pravdu“, kterou posílal v dopisech, které byly psány citronovou šťávou.⁵² V únoru 1954 byly z vězení propuštěny Melba Hernándezová a Haydée Santamaríová, které tyto dopisy shromáždily, a výsledný text byl rozšiřován mezi obyvatele Kuby. Díky možnosti sdružovat se založil Fidel Castro se svými spolubojovníky Ideologickou akademii Abela Santamarií, kde se vězni scházeli a debatovali nebo přednášeli o slavných událostech, politické ekonomii a literárních dílech. V jednom z dopisů, který napsal své milence Natalii Revueltové, popsal svůj denní program. „*V půl desáté a v půl jedenácté ráno přednáším každý den o filozofii a světových dějinách. Ostatní soudruzi vyučují kubánskou historii, gramatiku, aritmetiku, zeměpis a angličtinu. Večer ještě zvládám politickou ekonomii a dvakrát do týdne vedu seminář z řečnictví, dá-li se to tak nazvat.*“⁵³

Ve spojitosti se zahájením provozu nové elektrárny navštívil Fulgencio Batista v únoru 1954 věznicí, kde se Fidel Castro a jeho spoluvězni

dělníků a zaměstnanců na zisku podniku, 4) zákon, který umožňoval účastnit se na produkci cukrovarů, 5) zákon o konfiskaci majetku korupčních představitelů.

⁴⁹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 17.

⁵⁰ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 75.

⁵¹ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 65–72.

⁵² Dopisy psané citronovou šťávou byly přežehleny, čímž citronová šťáva zhnědla a dopisy mohly být přečteny. Jednotlivé části textu byly poté složeny dohromady a výsledný text byl kopírován a rozšiřován mezi obyvatele Kuby.

⁵³ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 22.

s Fulgenciem Batistou „rozloučili“ zpěvem revoluční hymny.⁵⁴ Tento čin vedl k zavedení trestů pro vězně, někteří byli zbiti, byla zrušena Ideologická akademie Abela Santamarí a Fidel Castro byl poslán na samotku a poté do samovazby, kde zůstal do května 1955, kdy byl propuštěn z vězení.⁵⁵

V souvislosti s propuštěním vězňů by bylo vhodné věnovat několik slov politické situaci na Kubě. Fulgencio Batista v listopadu 1954 vyhlásil prezidentské volby, které vyhrál a do úřadu nastoupil v únoru 1955. Díky tomuto vítězství mohl prohlašovat, že byl zvolen zákonnou cestou, ale jeho úspěch nebyl překvapením, jelikož neměl žádného protikandidáta. O kandidatuře uvažoval Grau San Martín, který ji nakonec stáhl. Fulgencio Batista byl nucen po tlaku ze strany USA a kvůli nespokojenosti provést drobné úpravy svého režimu a v duchu těchto změn vyhlásil amnestii pro politické vězně. Fidel Castro se svým bratrem Raúlem a dalšími stoupenci byli propuštěni 15. května 1955. Během cesty z Isla de Pinos na Kubu se Fidel Castro a jeho stoupenci rozhodli svou nově vznikající skupinu pojmenovat Movimiento 26–7 (Hnutí 26. července nebo známé pod zkratkou M–26–7).⁵⁶

3. 3. Situace po propuštění z Isla de Pinos

Poté co se Fidel Castro vrátil do Havany, snažil se sloučit Ortodoxní stranu a ostatní hnutí odporu proti Batistovi do jednoho uskupení. Postupně ale Fidel Castro přicházel o možnosti, jak vést boj proti režimu, jelikož mu byl zakázán vstup na univerzitu, byl propuštěn z rozhlasu a deníku La Calle, kde vystupoval se svou kritikou. Tyto kroky Fidela Castra přesvědčily, že centrum odporu musí být přeneseno do zahraničí, kde by probíhaly přípravy na zahájení partyzánské války. Před odjezdem do exilu se Fidelovi Castrovi podařilo získat nové stoupence, mezi nejvýznamnější patřil Frank País, který byl jmenován velitelem zásahových jednotek Hnutí 26. července na Kubě. Při cestě do exilu 7. července 1959 Fidel Castro navštívil USA, kde se setkal se členy Autentické a Ortodoxní strany, kteří v průběhu jednání odmítli plán na

⁵⁴ Jednalo se o píseň Pochod svobody.

⁵⁵ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 84–85.

⁵⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 56–57.

ozbrojenou invazi a partyzánskou válku, tento krok vedl Fidela Castra k nedůvěře v tradiční kubánské politické strany.⁵⁷ Z USA Fidel Castro pokračoval do Mexika. Na cestě do Mexika Fidel Castro poslal představitelům opozice dopis, že již nemá možnost legálního politického boje. *„Zavřeli mi všechny dveře pro občanský boj. Jako stoupenec Martího si myslím, že přišla chvíle, kdy je nutné uchopit právo a ne o ně žebrot ... Vrátime se, až budeme moci přinést našemu národu svobodu a právo žít slušně bez despotismu a bez hladu.“*⁵⁸

⁵⁷ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 57.

⁵⁸ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 24.

4 Exil v Mexiku, příprava invaze a návrat na Kubu

Během exilu v Mexiku pobýval Fidel Castro u Marie Antoine Gonzálesové, která podporovala Hnutí 26. července a její byt se stal centrem odboje. V bytě Marie A. Gonzálesové se Fidel Castro sešel se svým bratrem a poprvé se zde seznámil argentinským lékařem Ernestem Guevarou. O prvním setkání Ernesto Guevara napsal: „*Poznali jsme se v jedné z mexických chladných nocí. Vzpomínám si, že náš rozhovor se zcela týkal situace na Kubě. A ještě téže noci, vlastně již k ránu, jsem se stal účastníkem připravované expedice. Fidel na mne udělal velký dojem. Byl schopen řešit ty nejsložitější otázky. Překvapoval svým optimismem.*“⁵⁹ Fidel Castro začal od 2. srpna 1955 pracovat na prohlášení ke kubánskému lidu, které mělo být přečteno na sjezdu Ortodoxní strany a bylo určeno především mladým členům. Zástupcem Fidela Castra na sjezdu Ortodoxní strany byl Faustino Pérez, který měl apelovat na mládež této strany, aby se zapojila do generální stávký a držela se revoluční linie, ale Ortodoxní strana se od těchto návrhů distancovala. Tento krok vedl Fidela Castra k odtržení od Ortodoxní strany a jako jedinou možnost změny na Kubě viděl ozbrojený konflikt. Proto, aby mohl provést invazi, potřeboval muže a především finance.⁶⁰

4. 1. Příprava na invazi

Finance se Fidelovi Castrovi podařilo získat od zámožných Kubánců v Mexiku, část těchto prostředků byla použita na pronájmy bytů, aut, skladišť, na koupi zbraní a munice. Další část byla použita na vojenský výcvik, který vedl Alberto Bayo na ranči Santa Rosa. Zbytek financí byl určen na podplácení policie a batistových špehů. Zdrojů ale byl nedostatek a proto v říjnu 1955 Fidel Castro cestoval po USA, kde se snažil získat finanční podporu od kubánských exulantů. Kromě finanční podpory od kubánských exulantů získal Fidel Castro další peníze od exprezidenta Pría Soccaráse, který pravděpodobně předpokládal, že kdyby revoluce uspěla, mohl by znovu

⁵⁹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 19.

⁶⁰ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 116–119.

nastoupit do úřadu. Kromě finanční podpory bylo nutné zajistit také podporu kubánských obyvatel. Hnutí 26. července v tomto bodě dosáhlo úspěchu, jelikož na Kubě vzniklo zázemí pro plánovanou invazi a ilegální odbojová síť pod vedením Franka Paíse.⁶¹

Fidel Castro směřoval svou pozornost také k událostem na Kubě. V průběhu let 1955 a 1956 docházelo na Kubě k častým střetům mezi studenty a policií, tyto nepokoje byly vyvolány událostí z 27. listopadu 1955, kdy Fulgencio Batista nechal dočasně uzavřít vysoké a střední školy. Na konci roku 1955 došlo také k celostátní stávce pracovníků v cukrovarech za vyšší mzdy. Tyto události vedly studenty k tomu, že na konci února roku 1956 založili polovojenskou organizaci Revoluční direktorium (Directorio Revolucionario), které mělo být organizátorem boje proti diktátorskému režimu na Kubě. V čele této organizace stál José Antonio Echeverría, který představoval pro Fidela Castra hrozbu v tom smyslu, že jej mohl zastínit ve snaze sesadit diktátorský režim. Nakonec na přelomu srpna a září 1956 podepsali Fidel Castro a José Echeverría tzv. Mexický pakt, který spojil Hnutí 26. července a Revoluční direktorium. Další hrozbu vedle Revolučního direktoria představovala kubánská armáda, která se na jaře 1956 pokusila svrhnout Batistův režim, ale její snaha neuspěla díky prozrazení spiknutí. Kromě Revolučního direktoria a armády existovala organizace, která se snažila odstranit diktátorský režim tím, že se pokusila přepadnout kasárny v provincii Matanzas, ale také neuspěla. Veškeré tyto události přesvědčily Fidela Castra v jeho přesvědčení, že koná správně. Hnutí 26. července vydalo 1. dubna 1956 poselství pro kubánský lid, v němž Fidel Castro napsal: „*lid nikdy nedosáhne svého práva zpět, jestliže se nerozhodne dobýt si je vlastní krví.*“⁶²

Přípravy na invazi byly přerušeny, když mexická policie v červnu 1956 zatkla Fidela Castra a další stoupence za ilegální pobyt, spiknutí proti vládě jiné země a nedovolené držení zbraní. Kromě zatčení byla objevena některá

⁶¹ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 59–64.

⁶² NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 28.

skladiště zbraní a také ranč Santa Rosa, kde byly zabaveny zbraně a zatčeni další členové Hnutí 26. července. Přibližně po měsíci byli všichni zatčení propuštěni, ale Fidel Castro musel do dvou týdnů po propuštění opustit Mexiko.⁶³

Fidel Castro musel jednat rychle, jelikož situace na Kubě se radikalizovala a vzhledem k tomu, že Batistův režim ztratil podporu USA. Fidel Castro tedy neváhal a zakoupil motorovou jachtu se jménem Granma za 20 000 dolarů,⁶⁴ která byla určena pro plavbu 8 lidí,⁶⁵ ale nalodilo se na ni 82 mužů,⁶⁶ zásoby, zbraně a munice. Plán invaze byl takový, že povstalci se měli vylodit u mysu Cabo Cruz v provincii Oriente 30. listopadu 1956, kde se měli setkat se skupinkou asi 100 mužů⁶⁷ kubánského odboje a společně se měli dobít do pevnosti Manzanilla a Bayama. Souběžně s vyloděním mělo dojít k povstání v Santiagu de Cuba, které měl vést Frank País. Po úspěchu v provincii Oriente měli povstalci pokračovat k Havaně. Důležitou podmínkou pro úspěch invaze bylo vyvolání povstání kubánských obyvatel.⁶⁸

4. 2. Návrat na Kubu

V ranních hodinách 25. listopadu 1956 probíhaly v přístavu Tuxpan přípravy k nalodění na loď Granma, která od mexických břehů odrazila kolem druhé hodiny ranní. Granma se během své plavby potýkala s mnoha problémy: na moři zuřila bouře, většina posádky trpěla mořskou nemocí a loď nabírala vodu, což vedlo k tomu, že nepotřebné věci musely být hozeny přes palubu. Postupně bylo jasné, že loď nemohla doplout k břehům Kuby ve stanovém datu 30. listopadu. Zatím co se loď plavila z Mexika ke Kubě, došlo ke schůzce hlavních představitelů kubánského křídla Hnutí 26. července v Caney, kde projednávali podrobnosti plánované invaze, ale nikdo nepřišel s alternativním plánem, kdyby se situace zkomplikovala a Granma se dostala

⁶³ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 22.

⁶⁴ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 136., jiní autoři jako Nálevka uvádějí 12 000 dolarů.

⁶⁵ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 66., někteří autoři jako De Villa uvádějí 25 lidí.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 22.

⁶⁸ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 30.

do potíží a nebyla schopna doplout ke kubánskému pobřeží ve stanovém datu. Na Kubě mezitím Frank País podle plánu zahájil povstání v důležitých centrech (Santiago de Cuba, Havana, Holguín, provincie Pinar del Río a Camgüey) ale nepodařilo se mu dosáhnout úspěchu. Povstání měla odvrátit pozornost o vylodění poblíž základny, kterou měl Fidel Castro a jeho muži obsadit a zabavit zbraně a munici. Loď dorazila k břehům Kuby 2. prosince 1956, kdy povstalci museli nechat většinu zásob na lodi, jelikož byli nuceni brodit se vodou a bažinami než dosáhli břehu. Vylodění bylo objeveno člunem pobřežní stráže a poté leteckým průzkumem.⁶⁹

Za úsvitu byl zahájen letecký útok, povstalci se museli ukrýt, a proto směřovali k pohoří Sierra Maestra, kde se měli zachytit a zahájit partyzánskou válku. Během své cesty do pohoří Sierry Maestry byli povstalci pronásledováni vojáky. Podařilo se jim 5. prosince 1956 dostat do vesničky Alegría del Pío, kde ale padli do léčky batistových vojáků. Přibližně 20 mužům⁷⁰ se podařilo uniknout buď samostatně, nebo v malých skupinkách. V následujících dnech Batistovi vojáci pokračovali v pronásledování povstalců, nakonec stalo jen 12 mužů,⁷¹ kteří se sešli na jedné z farem a společně pokračovali na vrchol Sierry Maestry, kde vybudovali první základnu.⁷²

⁶⁹ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 13–21.

⁷⁰ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 68.

⁷¹ NÁLEVKA, *Podzim Diktátora*, s. 24.

⁷² Tamtéž, s. 23–24.

5 Sierra Maestra

5. 1. Hnutí 26. července v roce 1957 a jeho vojenské úspěchy

Fulgencio Batista a jeho vláda vydali prohlášení, že Fidel Castro zemřel při střetu u Alegría del Pío. Fidel Castro mezitím navazoval kontakty s rolníky, poznával krajinu Sierry Maestry a mezi lidmi se postupně začaly objevovat informace o tom, že nezemřel. Většina obyvatel nepředpokládala, že by se povstalci pokusili o vojenskou akci, proto byl vojenský útok na vojenskou stanici v osadě La Plata 17. ledna 1957 velkým překvapením. Hnutí 26. července na tomto místě dosáhlo svého první vítězství.⁷³

Sierra Maestra se postupně stala centrem gerilové války a řady povstalců se postupně rozšiřovaly, první skupinu dobrovolníků, kteří se k povstalcům přidali, sestavil Frank País. Fidel Castro si uvědomoval, že je nutné prolomit informační blokádu, aby se veřejnost dozvěděla o dění na Kubě. Z tohoto důvodu se Fidel Castro v polovině února 1957 sešel s novinářem z New York Times Herbertem L. Matthewsem. Fulgencio Batista nevěnoval od prosince 1956 povstalcům žádnou pozornost, vyhlásil cenzuru tisku, která ale nezbránila tomu, aby se informace o povstalcích šířily mezi veřejností ústně. Článek s interviem vyšel 24. února 1957 a stal se důkazem o tom, že Fidel Castro není mrtev a přispěl k tomu, že Batistův režim začal ztrácet důvěryhodnost.⁷⁴

Dalšího výrazného vojenského úspěchu se partyzánským jednotkám podařilo dosáhnout v květnu 1957, kdy zaútočily na vojenský tábor El Uvero, tímto vítězstvím se povstalcům podařilo prorazit obklíčení Sierry Maestry, získat zbraně a vytvořit stálou základnu v osadě La Plata. Postupně také začala vznikat druhá povstalecká skupina, kterou vedl Ernesto Guevara. Další centrum odporu mělo vzniknout v pohoří Sierra Cristal, kde se vylodila skupina pod vedením Calixto Sancheze, ale jejich akce nedosáhla úspěchu. Ve

⁷³ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 24.

⁷⁴ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 135–136.

společnosti postupně narůstal odpor proti Batistovu režimu, kdy i bohatší vrstvy společnosti začaly finančně podporovat povstalece.⁷⁵

5. 2. Hnutí 26. července v roce 1957 a další opoziční organizace

Pro Fidela Castra bylo důležité, aby měl situaci pevně v rukou a jedním z jeho cílů bylo získat kontrolu nad ostatními opozičními skupinami. Vedle Hnutí 26. července, které se nacházelo v pohoří Sierra Maestra, existovala městská odnož tohoto hnutí tzv. Llano.⁷⁶ Představitelé Llana byli důležitými spojenci, jelikož organizovali stávky, bombové útoky, zajišťovali zásoby, občanskou podporu a snažili se vyvolat revoluční stávku. Z těchto důvodů si nárokovali právo spolurozhodovat o dění v Hnutí 26. července. Hlavním představitelem této odnože hnutí byl Frank País, který byl zastřelen jedním z Batistových policistů 30. července 1957, tato událost vyvolala ve společnosti nespokojenost a vedla k vyhlášení stávky obchodníků a řemeslníků. Smrt Franka Paíse měla negativní dopad na vzájemné vztahy mezi horskou částí Hnutí 26. července a Llanem, jelikož to byl právě on, kdo zajišťoval zásoby, nové dobrovolníky a především udržoval vzájemné kontakty těchto svou uskupení.⁷⁷

Další hnutí, které ohrožovalo dominantní postavení Fidela Castra, bylo Revoluční direktorium, které nadále spolupracovalo s Hnutím 26. července ale 13. března 1957 se rozhodlo pro samostatnou akci, kterou byl útok na prezidentský palác. Tento pokus o svržení vlády ale neuspěl. Pokud by Revoluční direktorium uspělo, vytvořilo by vládu a to by Hnutí 26. července odsunulo do pozadí, což pro Fidela Castra nebyla žádoucí situace. Po útoku na prezidentský palác Fulgencio Batista velmi tvrdě zakročil, což Castro využil ve svůj prospěch a mohl znovu poukázat na násilnosti, kterých byl režim schopný.⁷⁸

⁷⁵ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 26.

⁷⁶ GREYEROVÁ, *Fidel Castro*, s. 166.

⁷⁷ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 71–74.

⁷⁸ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 156–158.

Velitel Hnutí 26. července vydal 12. července 1957 tzv. „Politiko-sociální manifest ze Sierry Maestry“.⁷⁹ Castro se obával toho, že by mohlo dojít k nalezení kompromisu mezi Batistou a částí opozice a proto vydal toto zásadní prohlášení a uzavřel dohodu s představiteli civilních složek odporu. Dohoda měla vést k vytvoření Vlastenecké revoluční fronty, která by vedla ke sjednocení opozičních sil na základě bodů z manifestu. Občanská opozice ale přijala manifest s rozpaky, jelikož způsob boje neodpovídal jejím představám, na rozdíl od Fidela Castra, chtěla využít vojenskou sílu junty. Nakonec vznikla Junta kubánského osvobození, kterou tvořilo 7 opozičních skupin, které se v listopadu sešly v Miami a 1. října 1957 vydaly ustavující dokument, kde junta přejala obecné zásady z manifestu, ale opomíjela otázky pozemkové reformy a odpor proti zahraničnímu zasahování do vnitřní politiky Kuby. Fidel Castro odmítl uznat podpisy zástupců Hnutí 26. července, jelikož jednali bez konzultace s vedením povstaleckého vojska.⁸⁰

5. 3. Hnutí 26. července v roce 1958

Během dvou let se partyzánům podařilo rozšířit své území, budovat stálá stanoviště, nemocnice, sklady pro zbraně a munici a také narostl počet partyzánů. Úspěchem pro Hnutí 26. července bylo i to, že se vládní vojáci neodvažovali vstoupit na tzv. svobodné území,⁸¹ navíc ke konci února 1958 začal vysílat partyzánský rozhlas Radio Rebelde, který veřejnost informoval o dění v horách. V průběhu března 1958 partyzáni rozšířili své bojové akce do severní části provincie Oriente, kde Raúl Castro vedl svůj oddíl do Sierra Nippe a Sierra Cristal, čímž otevřel další frontu. Po prvních úspěších této skupiny vytvořil Fidel Castro další oddíl pod vedením Juana Almeidy, který měl vést partyzánské akce poblíž Santiaga de Cuba. Poslední frontu v této době otevřel Camilo Cienfuegos v oblasti Bayama. Fidel Castro postupem

⁷⁹ Tento dokument apeloval na Kubánce, aby vytvořili frontu odporu proti Batistovi a jeho režimu ale nesmí dojít k tomu, aby jeho vládu nahradila vojenská junta. Dále se tento dokument věnoval diskuzi o cílech Hnutí 26. července, chtěli svobodné volby a obnovení demokratické ústavy z roku 1940, svobodu tisku, svobodné volby do odborů, USA nemělo dodávat kubánské vládě zbraně.

⁸⁰ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 37–38.

⁸¹ Území, které bylo v rukou povstalců.

času pochopil, že pro pád Batistova režimu je nutné spolupracovat i s ostatními složkami opozice např. s LSS. Vzájemná spolupráce těchto dvou skupin se projevila 9. dubna 1958, kdy došlo ke generální stávce, která měla sloužit jako podpora pro vojenské akce. Během ní se podařilo obsadit radiovou stanici, na které povstalci odvysílali hlášení: „*Dnešek je den osvobození, po celé Kubě právě v tomto okamžiku začal závěrečný boj za svržení Batisty.*“⁸² Přípravu této akce měli na starost komunisté a městská organizace Llano akce však neuspěla z důvodu vzájemné nedůvěry. „*Jako odvetu Batista schválil zákon opravňující jakoukoli osobu zabít kohokoli, kdo má se stávkou něco společného.*“⁸³ Akce povstalců vedly k tomu, že vláda zavedla přísná opatření, docházelo k tvrdým represím a 17. dubna 1958 došlo ke zpřísnění veřejných aktivit a zvýšení trestů za kritizování režimu. Z neúspěchu této akce Fidel Castro vinil především představitele Llana. Komunisté se stáhli ze spolupráce a prohloubily se názorové rozpory mezi nimi a Castrem.⁸⁴

Fidel Castro nechal na 3. května 1958 svolat schůzi s představiteli jednotlivých hnutí, kde se měly rozebrat chyby, kterých se během vojenské akce z dubna 1958 dopustili. Obvinění byli propuštěni ze svých funkcí a Fidel Castro získal titul vrchního velitele ozbrojených sil Hnutí 26. července (Comandante en Jefe popř. Comandante) a také se stal generálním tajemníkem Národního revolučního výboru. Castro posílil svou moc a díky tomu mohl změnit organizaci zahraničního odboje, exilové hnutí přesunul z Miami do Caracasu, kde kubánští revolucionáři získali podporu zdejší vlády. Neúspěšná stávka umožnila, aby Fidel Castro posílil svou moc nad hnutím a mohl odstranit potenciální ohniska odporu. Neúspěch stávky také zvýšil sebevědomí Fulgencio Batistovi, který vydal rozkaz k zahájení útoku proti povstalcům. Pozemní vojsko proti partyzánům měl vést Eulogio Cantillo, jehož ofenziva měla být podpořena námořními a leteckými silami.⁸⁵

⁸² GOTT, Richard, *Kuba: nové dějiny*, Praha 2005, s. 210.

⁸³ GREYEROVÁ, *Fidel Castro*, s. 178.

⁸⁴ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 29–30.

⁸⁵ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 204–207.

Ofenziva proti provincii Oriente byla zahájena 24. května 1958 u osady Las Mercedes a trvala přibližně 70 dní,⁸⁶ boje se poté přesunuly od oblasti La Platy, kde bylo ohroženo hlavní stanoviště povstalců. V Souvislosti s ofenzivou docházelo k represím, které postihly především rolnické obyvatelstvo. Docházelo k zapalování vesnic, čímž Fulgencio Batista překročil míru násilí, kdy se strach obyvatel změnil ve vzdor. Batistova vláda postupně ztrácela podporu USA, které zastavily dodávání zbraní na Kubu. „*Embargo se však nevztahovalo na mlčky tolerované nákupy omezeného množství vojenského materiálu pro Castra.*“⁸⁷ Proto, aby byly zastaveny dodávky amerických zbraní pro Batistu, zvolil Raúl Castro nebezpečný krok, když se svým oddílem zajal skupinu Američanů a Kanadčanů, Fidel Castro s tímto krokem nesouhlasil a zajistil propuštění všech zajatců 18. července 1958.⁸⁸

V průběhu měsíce července a srpna 1958 začala ofenziva vládních vojsk slábnout, jelikož vojáci přecházeli na stranu povstalců a byla zde také špatná vojenská morálka. Důležitá vítězství, kterých povstalci dosáhli byly bitvy u El Jiga a u Santa Dominga. Během bojů došlo ke schůzce kubánských opozičních organizací v Caracasu, kde se představitelé dohodli, že prozatímním prezidentem revoluční Kuby se stane Manuel Urrutia Lleó. Na konci srpna 1958 se boje rozšířily do dalších provincií na Kubě, jistou roli v tomto rozhodnutí mohla hrát Castrova snaha o kontrolu oblasti Escambray.⁸⁹

Plán konečného útoku byl takový, že Fidel Castro měl zůstat v provincii Oriente, Camilo Cienfuegos měl dobýt Pinar del Rio a Ernesto Guevara měl se svými muži obsadit provincii Las Villas a pohoří Escambray. Během přesunu do Las Villas přes provincii Camegüey došlo ke střetu partyzánských jednotek s vládními jednotkami u osady Cuarto Compañeros, kde vládní vojáci nastražili léčku ale Ernesto Guevara a jeho muži jí rozpoznali a vyhnuli se obklíčení. Partyzánské jednotky pod vedením Ernesta Guevary a Camila Cienfuegose dosáhly v polovině října 1958 horského hřebenu Trinidad. Při

⁸⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 76.

⁸⁷ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 30.

⁸⁸ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 76–77.

⁸⁹ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 42–43.

dalším postupu se jednotky rozdělily, Ernesto Guevara zůstal v oblasti Trinidad (v provincii Las Villas) a Camilo Cienfuegos pokračoval na sever provincie Las Villas. Pohoří Escambray bylo pod kontrolou Revolučního direktoria, které tuto oblast chápalo jako oblast svého zájmu. Přestože byl uzavřen pakt v Caracasu, který zaručoval spolupráci Hnutí 26. července a Revolučního direktoria, tak Fidel Castro žádal Guevaru a Cienfuegose, aby zajistili vojensko-politický monopol Hnutí 26. července, který se podařilo získat na podzim 1958.⁹⁰

Povstalci dosahovali dalších úspěchů a od konce října 1958 se jim podařilo obsadit značný počet měst a partyzánská válka začala získávat charakter všenárodního povstání. Batistova vláda se začala postupně rozpadat. Ernesto Guevara pokračoval z Las Villas do Santa Clary a Camilo Cienfuegos zaútočil na Camagüey. Fidel Castro se svými jednotkami zaútočil na vojenskou základnu v Guise, na pomoc partyzánům přišly oddíly Raúla Castra a Juana Almeidy. Guisa byla obléhána přibližně týden a poté jednotky pokračovaly k Santiagu de Cuba. Fulgencio Batista nechal 3. listopadu 1958 vyhlásit volby, které byly jen představením. Vítězem těchto voleb se stal dr. Andrésí Rivero Agüero, který měl nastoupit na post prezidenta a jeho inaugurace měla proběhnout v únoru následujícího roku, ale o dění na Kubě začali více rozhodovat povstalci a Fidel Castro.⁹¹

Situace byla pevně v rukou povstalců, kteří kontrolovali komunikace, což vedlo k tomu, že vládní jednotky ztratily možnost pohybu. Povstalci měli výhodnou pozici, jelikož docházelo k dezerci vládních vojáků k povstalcům, USA se postupně distancovaly od Fulgencia Batisty a jeho režimu a rozhodly se vyslat svého zástupce Williama D. Pawleyho, který se snažil přesvědčit kubánského prezidenta k rezignaci. Americký představitel poté jednal s rezidentem CIA v Havaně Jamesem A. Noelem a společně vybrali nového kandidáta na post prezidenta. Fulgencio Batista se dopustil chyby, jelikož povstalce podceňoval a nakonec mu nezbylo nic jiného, než souhlasit s

⁹⁰ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 43–44.

⁹¹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 32.

abdikací. Hlavní velitel vládních jednotek generál Eulogio Cantillo se sešel na konci prosince 1958 s Fidelem Castrem, aby zjistil, zda je ochoten uzavřít kompromis. Castro souhlasil, ale měl podmínku, aby Fulgencio Batista neopouštěl zemi, jelikož s ním měl být veden vojenský soud, na druhé straně ale nesouhlasil s juntou a vojenským převratem. Batista ale nakonec opustí Kubu v noci z 31. prosince 1958 na 1. ledna 1959.⁹²

⁹² QUIRK, *Fidel Castro*, s. 228–234.

6 Vítězství revoluce

Po vítězství revoluce se Fidel Castro vydal na cestu ze Santiaga de Cuba do Havany, kam dorazil 8. ledna 1959, během cesty se Fidel Castro zastavoval ve městech a vesnicích. Stejného dne pronesl projev v Campo Colombia, který se podobal dialogu se shromážděnými lidmi. *„Ke konci proslovu jeden z reflektorů zaměřil na dvě hrdličky, které se na okamžik snesly na Fidelova ramena. Symbolismus má na silně náboženské Kubě velmi blízko k pravdě a lidé v ten okamžik lapali po dechu a začali skandovat ‚Fidel!... Fidel!... Fidel!’⁹³ Fidel Castro velmi chytře využíval svůj řečnický talent. „Svou výmluvností především v počáteční fázi po převzetí moci většinu pochybovačů a protivníků svého režimu doslova umlčel.“⁹⁴ Jeden americký sociolog popsal Weberu teorii o charismatickém vůdci takto: „Vzhledem k tomu, že charismatická vláda je typická pro nouzové situace, bývá spojována s kolektivním nadšením, se kterým masy reagují na výjimečnou situaci, a právě díky ní se lid heroickému vůdci sám podřídí. ... Charismatický vůdce je vždy radikálem, který tím, že, proniká ke kořenům problému, napadá etablovanou praxi. Lid ovládne schopnostmi, které jsou obecně nepřístupné a současně neslučitelné s všedním myšlením a jednáním. Lidé se takovému vůdci podrobí, protože věří v činy, které mu propůjčují punc opravdovosti. Rezignují na zaběhnutá pravidla a přijímají nová, která vyhlásil vůdce. Stěží najdeme lepší vědecky podloženou charakteristiku Castrovy vlády na Kubě.“⁹⁵*

6. 1. Rok 1959

Jakmile se Fidel Castro dozvěděl, že Fulgencio Batista opustil zemi, táhl se svými jednotkami do Santiaga de Cuba, které prohlásil za dočasné hlavní město a kde 2. ledna 1959 symbolicky obsadil kasárna Moncada. Ernesto Guevara pokračoval do Havany, kde na začátku ledna 1959 obsadil

⁹³ REID-HENRY, *Fidel a Che*, s. 175.

⁹⁴ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 83.

⁹⁵ Tamtéž, s. 83–84.

pevnost La Cabaña a Camilo Cienfuegos kontroloval základnu Campo Colombia.⁹⁶

USA stály na straně generála Eulogia Cantilla, který plánoval vytvoření vojenské junty. S tímto plánem ale nesouhlasil Fidel Castro a vyhlásil generální stávkou, která probíhala od 2. ledna do 5. ledna 1959. Stávka vedla k odstoupení Eulogia Cantilla. Proto byla ustanovena revoluční vláda, prezidentem se stal Manuel Urrutia, který do čela vlády jmenoval José Miró Cardonu a Fidel Castro se stal vrchním velitelem ozbrojených sil. „*Vznikla paradoxní situace: vláda, do jejíhož čela Urrutia jmenoval José Miró Cardonu, usilovala o prosazení svého vlivu, ale neměla v rukou reálné mocenské prostředky.*“⁹⁷ Mocenské prostředky mělo v rukou povstalecké vojsko a Fidel Castro neprojevoval ochotu spolupracovat s administrativou, která jej dosadila na post šéfa ozbrojených sil. Manuel Urrutia a José Cardona byli reprezentanty pravicového křídla Hnutí 26. července, kdežto Fidel Castro byl představitelem levicově orientované části.⁹⁸

Vzájemné rozpory mezi těmito představiteli rozdílných frakcí narůstaly a to především v problematice budoucího vývoje. Akutní se stala otázka, zda revoluce obnoví diktaturou potlačené demokratické svobody nebo bude radikálně řešit sociálněpolitické problémy. Manuel Urrutia se snažil vytvořit vlastní ozbrojené složky z oddílů Revolučního direktoria, ale Fidel Castro chtěl udržet mocenský monopol v rukou povstalců. Další oblastí, kterou bylo nutné vyřešit, bylo očistění státního aparátu. Fidel Castro si byl vědom, že existuje nebezpečí ze strany bývalých představitelů režimu a žádal, aby byly vytvořeny revoluční soudy. Tyto tribunály odsoudily k trestu smrti přibližně 500 lidí,⁹⁹ jiní obvinění byli posláni do vězení. Procesy byly veřejné a někteří obžalovaní byli propuštěni na svobodu, ale přesto proti revolučním soudům

⁹⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 80.

⁹⁷ NÁLEVKA, Vladimír, *Karibská krize*, 2001, s. 22, Albrecht Hageman se k této tématice ve své knize *Fidel Castro* na stranách 85 a 86 vyjadřuje takto: „*Tento způsob vlády, který připomíná ‚dvojvládu‘ dvou pólů moci Ernesta Frankela v době národního socialismu v Německu, dodnes zůstal v modifikované formě jedním z rysů castrismu: ministerstva, nejrůznější funkce a úřady oficiálně mají své kompetence, opravdová moc je však v rukou samotného Fidela Castra a politické nomenklatury.*“

⁹⁸ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 46–47.

⁹⁹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 34.

vznikl odpor a navíc poškodily pověst revoluce, jelikož obžalovaní byli souzeni podle zákonů přijatých v Sierra Maestre. Fidel Castro se nakonec rozhodl revoluční tribunály zrušit.¹⁰⁰ Další problémy ve vztazích mezi Fidelem Castrem a prezidentem se projevovaly i v jiných oblastech. Manuel Urrutia během svého působení na postu prezidenta 5. ledna 1959 obnovil ústavu z roku 1940 a slíbil, že svobodné volby proběhnou do osmnácti měsíců,¹⁰¹ dále nechal zavřít nevěstince, kasina a sázkové kanceláře. Fidel Castro nebyl tímto krokem potěšen a proti jejich zavření vystoupil s argumentem, že lidé nemohou být propuštěni, dokud pro ně nebudou vytvořena náhradní pracovní místa. Na druhé straně ale vystoupil s návrhem na snížení platů ministrů ve vládě, což se pro změnu nezamlouvalo Manuelovi Urrutiovi.¹⁰²

Veškeré tyto události vedly José Cardonu k tomu, že v únoru 1959 podal demisi. Manuel Urrutia musel pod tlakem povstaleckého vojska v únoru 1959 jmenovat nového předsedu vlády, kterým se stal Fidel Castro, který se díky této pozici ocitl na vrcholu mocenské pyramidy. Tento post mu mimo jiné umožnil prosazovat své představy a názory o budoucím vývoji na Kubě, o kterých byl přesvědčen, že jsou správné. Podařilo se mu také získat podporu nejchudších vrstev společnosti a s jejich záštitou odmítl provést obnovu demokratického systému. Neexistence parlamentu a politických stran byla obhajována jako přímá demokracie nebo, tak že je nutné provést centrálně řízené hospodářsko-společenské reformy. Demokratické principy neměly na Kubě tradici a obyvatelé Kuby neměli zkušenosti s fungováním demokratického systému, a tudíž si neuvědomovali důležitost samostatného rozhodování.¹⁰³

6. 2. Pozemková reforma, její důsledky a jiné reformní snahy

V únoru 1959 došlo ke snížení platů u soudců, ale na druhé straně platy nižších úředníků ve státním aparátu byly zvýšeny. Kromě zvyšování a

¹⁰⁰ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 34.

¹⁰¹ QUIRK, *Fidel Castro*, s. 245.

¹⁰² GOTT, *Kuba*, s. 218.

¹⁰³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 23.

snížování platů byla založena nová ministerstva, např. ministerstvo pro znovu získání zpronevěřených majetků,¹⁰⁴ ministerstvo zabývající se sociálními podporami a ministerstvo zabývající se bydlením. První opatření, která ministerstva pro sociální podporu a bydlení zavedla, bylo snížení plateb za nájmy bytů a domů, snížení úroku za hypotéky. V březnu 1959 došlo ke snížení cen za elektřinu, plyn, telefonní poplatky, v dubnu 1959 došlo ke snížení cen léků a byla stanovena minimální mzda pro sekáče cukrové třtiny. 17. května 1959 byla vyhlášena pozemková reforma a byl vydán nový zákon, který zrušil velkostatky.¹⁰⁵

Pozemková reforma stanovila, že si pozemkoví vlastníci mohli ponechat 400 ha,¹⁰⁶ ale pokud byla plocha větší, došlo k vyvlastnění. V rámci pozemkové reformy existovaly určité výjimky např. pole na cukrovou třtinu, rýžové plantáže nebo podniky zaměřené na chov dobytka, které dosahovaly vysokých zisků, byly z otázky vyvlastnění a vyjmuty. Životní minimum pro venkovskou rodinu tvořilo 27 ha obdělávané půdy, kterou rolník získal zdarma a další zemědělskou půdu do 67 ha si mohl odkoupit.¹⁰⁷ Větší hospodářství a plantáže měly být přetvořeny na zemědělská družstva. USA byly znepokojeny tím, že v budoucnu měla být kubánská půda jen ve vlastnictví Kubánců. Pozemková reforma negativně zasáhla domácí a zahraniční pozemkové vlastníky, především z USA, kterým sice reforma zaručovala kompenzaci, ale Američané se obávali příklonu Fidela Castra ke komunismu.¹⁰⁸

V souvislosti s pozemkovou reformou vznikla nová organizace Národní institut pro agrární reformu (Instituto Nacional de Reforma Agrarie, INRA), v jehož čele stáli Fidel Castro a Antonio Núñez Jimenéz.¹⁰⁹ V rámci INRA vznikla dvě oddělení, oddělení průmyslu pod vedením Ernesta Guevary,¹¹⁰ který pomohl vytvořit milice, v jejichž čele stál Raúl Castro, a oddělení

¹⁰⁴ Toto ministerstvo mělo rozhodovat, jak naložit se zpronevěřenými majetky a společnostmi Fulgencia Batisty.

¹⁰⁵ GOTT, *Kuba*, s. 218–219.

¹⁰⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 87.

¹⁰⁷ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 35.

¹⁰⁸ GOTT, *Kuba*, s. 219–220.

¹⁰⁹ Hlavní autor pozemkové reformy.

¹¹⁰ Díky tomuto postu se také stal guvernérem Národní Banky.

obchodu. INRA měla na starost veškeré otázky související s agrární reformou, která kromě změn v pozemkovém vlastnictví také zahrnovala výstavbu silnic a domů, dále se rozšířila do oblasti zdravotnictví, vzdělávání a obrany. INRA měla být vládní organizací, ale stala se paralelní vládou, měla své vlastní resorty skoro pro všechna ministerstva a postupně přebírala vládní úkoly. Do INRA se dostávali především členové LSS. Vztah Fidela Castra k LSS byl pragmatický, umožnilo mu to budovat mocenskou pozici a LSS se mu zdála jako spolehlivější spojenec než Ortodoxní nebo Autentická strana.¹¹¹

Pozemková reforma vedla k polarizaci Hnutí 26. července, proti Fidelovi Castrovi a jeho stoupencům se postavila miamská opozice a ti co nechtěli překročit hranice předbřeznového režimu 1952. Rozpory v rámci Hnutí 26. července se projevíly, když bývalý velitel leteckých sil Pedro Díaz Lanz¹¹² v dopise adresovaném Manuelu Urrutiovi obvinil Fidela Castra z podpory infiltrace komunistů do řídicích pozic v povstalecké armádě. Toto obvinění přednesl Pedro D. Lanz také před zvláštním výborem amerického senátu, což vedlo ke znepokojení ze strany USA. Vedle problémů v rámci hnutí se také prohlubovaly problémy ve vzájemném vztahu mezi Fidelem Castrem a Manuelem Urrutiou. Vláda sice pozemkovou reformu přijala, ale ne všichni s ní souhlasili. Manuel Urrutia a umírnění se začali definovat jako antikomunisté a Urrutia své antikomunistické názory vyjádřil v několika rozhovorech.¹¹³ Situace vyvrcholila v červnu 1959 střetem mezi Fidelem Castrem a Manuelem Urrutiou, kdy Castro vystoupil v televizi s tím, že odmítá obvinění z podpory komunismu a odstupuje z pozice premiéra. O několik dní později proběhlo masové shromáždění, které Fidela Castra přesvědčilo k opětovnému nástupu do úřadu a donutilo Manuela Urrutiou k abdikaci z postu prezidenta. Novým prezidentem jmenoval Fidel Castro

¹¹¹ VILLA, José de, *Máximo líder: Fidel Castro*, Praha 2007, s. 122–124.

¹¹² Bývalý pilot u Batistova letectva, poté dodával zbraně pro Fidela Castra a jeho povstaleckou armádu a po vítězství revoluce se stal velitelem vojenského letectva. Po odeslání dopisu utekl z Kuby na Floridu.

¹¹³ Své znepokojení s rostoucím vlivem komunistů vyjádřil 16. června 1959 v televizním vystoupení.

Osvalda Dorticóse, který byl vůči Castrovi velmi loajální a jeho nastoupení do úřadu bylo podpořeno manifesty rolníků a dělníků.¹¹⁴

Kromě polarizace uvnitř Hnutí 26. července a problémů s vládou došlo ke zhoršování vztahů se státy v Karibské oblasti. Proti Fidelovi Castrovi se stavěl dominikánský prezident Rafael Trujillo, který se obával o stabilitu svého režimu, a proto v Santo Domingu vzniklo první exilové odbojové centrum, které vedl José Euloterio Podraza. Rafael Trujillo podporoval plány invaze na Kubu, které počítaly s možným vznikem vzpoury u části Povstaleckého vojska. S tímto předpokladem José E. Podraza informoval komandanty Gutierrez Menoyu a Williama Morgana, u nichž předpokládal, že by mohli vést vzpuru Povstaleckého vojska, ale komandanti předali informace o plánované akci vojenskému veliteli. Gutierrez Menoya a William Morgan pokračovali ve hře na obě strany a přípravy tzv. Trujillovy osvobozené akce se odehrávaly pod kontrolou kubánské rozvědky a akce neměla šanci na úspěch. Další zemí v Karibské oblasti, kde vznikal odpor proti Kubě, bylo Haiti, které žádalo, aby bylo svoláno zasedání ministrů Organizace amerických států. Svolání tohoto zasedání bylo motivováno obavami z možného válčeného střetu v Karibské oblasti. Jednání OAS se konalo v Santiagu de Chile v srpnu 1959. USA na zasedání OAS neprosadily svůj plán týkající se vzniku speciální policie pro oblast Karibiku, ale podařilo se dosáhnout úspěchu v bodě odsouzení totalitních režimů v této oblasti. *„Samotný text dokumentu byl zcela věcný, paradoxně jej však signovali a ‚principy demokracie‘ obhajovali i představitelé brutálních diktatur středoamerického regionu.“*¹¹⁵

Další krize a rozštěpení v rámci Povstaleckého vojska byly způsobeny tím, že levicová část postupně ustupovala od svých výhrad na spolupráci s komunisty, kdežto pravicová část spolupráci s komunisty odmítala. Spolupráce levicové části a komunistů byla umožněna hospodářskými opatřeními, která byla zaváděna. Možnost komunistů podílet se na vytvoření

¹¹⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 50.

¹¹⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 25.

mocensko-politického systému vyvolala v říjnu 1959 krizi uvnitř Povstaleckého vojska. Proti rostoucímu vlivu komunistů se postavila skupina důstojníků pod vedením Huberta Matose. Fidel Castro obvinil spolubojovníka ze Sierry Maestry ze zrady revoluce, nechal jej zatknout a postavit před vojenský soud, který Huberta Matose v prosinci 1959 odsoudil na 20 let ve vězení. Fidel Castro provedl tento krok především z toho důvodu, protože se obával toho, že by mohlo dojít ke spolupráci opozice uvnitř Povstaleckého vojska s exilovými organizacemi.¹¹⁶

Vztahy Kuby a USA byly poškozeny již před zavedením pozemkové reformy. Krátce po vítězství revoluce v únoru 1959 přišla washingtonská Národní bezpečnostní rada s návrhem, že je nutné Fidela Castra odstranit. Vztahy mezi Kubou a USA se radikalizovaly především po zavedení pozemkové reformy, kdy zrušením velkostatkářského majetku byli poškozeni především američtí vlastníci, a USA začaly mít obavy z růstu moci komunismu na západní polokouli. Spojené státy usilovaly o to, aby měly kontrolu nad celým americkým kontinentem. V Miami vznikalo centrum odporu tvořené emigranty z Kuby (především střední a horní společenské vrstvy), které se USA rozhodly financovat a využít jejich služby. Pedro D. Lanz se souhlasem USA začal v říjnu 1959 připravovat nálety na kubánská města, byl bombardován cukrovar Niagara, továrna v Punta Alegre a 21. října 1959 Havana. Kubánská vláda vystoupila proti těmto krokům a předložila důkazy, že letoun odstartoval z floridského letiště. Po zveřejnění těchto materiálů se USA od leteckých akcí distancovaly. Kromě podpory centra odporu v Miami, CIA na konci roku 1959 začala podporovat anticastristy v pohoří Escambray, kteří však nedosáhli takových úspěchů jako skupiny odporu v Miami. CIA kromě poskytování financí pro skupiny odporu na Kubě začala uvažovat i o plánu invaze, která vyvrcholila akcí v Zátocě sviní.¹¹⁷

Roku 1959 se začala formovat vládnoucí revoluční elita, která předznamenala budoucí vývoj na Kubě (Fidel Castro, Raúl Castro, Ernesto

¹¹⁶ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 37.

¹¹⁷ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 88–89.

Guevara, Juan Almeida, ...). Kromě reforem a politických problémů bylo období roku 1959 vyplněno také hospodářskými problémy. Docházelo k odlivu kapitálu, Národní banka neměla dostatek deviz, došlo omezení dovozu luxusního zboží, zavedení mimořádné daně pro společnosti, které na Kubě těžily ropu.¹¹⁸ USA na tyto kroky odpovídaly odvetnými akcemi, což umožnilo SSSR využít situace.¹¹⁹ „V tomto ohledu znamenal roku 1960 období sovětského průniku do strategicky významného obranného perimetru Spojených států na západní polokouli a počátek riskantního pokusu o změnu tamního poměru sil“.¹²⁰

6. 3. Rok 1960 a 1961

Na konci roku 1959 bylo patrné, že další vývoj na Kubě bude probíhat v duchu socialismu. Fidel Castro začal spolupracovat s kubánskými komunisty poté, co obsadil Havanu, přesto prohlašoval, že jeho revoluce není ovlivněna komunismem. Komunistický představitel vedoucích sil INRA Núñez Jiménez navázal na konci roku 1959 kontakty se sovětským vedením Alexandrem Alexejevem, se kterým se dohodl na uspořádání přehlídky sovětského hospodářství v Havaně v únoru 1960. K bližšímu navázání diplomatických vztahů mezi Kubou a SSSR došlo v únoru 1960 během hospodářské přehlídky, kdy Kubu navštívil náměstek předsedy rady ministrů SSSR Anastase Mikojan, který s Fidelem Castrem uzavřel obchodní smlouvu a dohodu o poskytnutí úvěru na 100 milionů dolarů s úrokem 2,5%.¹²¹ Úvěr měl být využit na nákup zbraní pro Povstalecké vojsko a vznikající revoluční milice. Dále byla uzavřena smlouva o tom, že SSSR odkoupí půl milionu tun cukru¹²² z nadcházející sklizně a v následujících letech další milion tun kubánského cukru a Kuba za to dostane výměnou ropu za třetinu světové ceny. Jednalo se o politický krok, neboť SSSR měl cukru dostatek. Sovětský svaz měl na Kubu

¹¹⁸ Na základě rozhodnutí z 1. listopadu 1959 bylo rozhodnuto, že těžbařské firmy musí odevzdat 60% svého příjmu státu. Toto opatření zasáhlo průmyslový sektor minimálně, jelikož těžba ropy na Kubě byla zanedbatelná a byla dovážena.

¹¹⁹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 38–39.

¹²⁰ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 26.

¹²¹ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 95.

¹²² NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 26. Někteří autoři např. Robert E. Quirk mluví o 25 000 tunách.

dále dovážet umělá hnojiva, personální výpomoc pro budování průmyslu, ropu, pšenici, surové železo, křemík, chemické produkty, apod.¹²³

Uzavření těchto dohod vedlo k nárůstu napětí mezi Kubou a USA. Nadále probíhaly útoky na kubánská zařízení, v jejichž pozadí stáli kubánští exulanti na Floridě. Vliv na vývoj vzájemných vztahů měla událost ze 4. března 1960, kdy došlo k výbuchu francouzské lodi La Coubre, která převážela belgické zbraně. Nebylo objasněno, kdo za touto akcí stál, ale Fidel Castro z tohoto činu vinil USA, jelikož akce nesla typické znaky CIA. Druhý den po výbuchu se konal pohřeb obětí, kde Fidel Castro „*překroutil historickou souvislost a obvinil Spojené Státy z činu, který srovnal se zničením lodi USS Maine v roce 1898 jako záminkou k vyprovokování války a ospravedlnění americké intervence*“.¹²⁴ Fidel Castro se po této události rozhodl nakupovat zbraně v Československu a v průběhu března a dubna podepsal obchodní smlouvu, současně navázal vztahy s Jugoslávií. USA reagovaly 20. dubna 1960 usnesením sněmovny reprezentantů o zastavení veškerých forem pomoci Kubě. Kuba pokračovala v navazování přátelských vztahů se SSSR a 8. května 1960 byly obnoveny diplomatické vztahy s Moskvou.¹²⁵ V době května došlo ke zhoršení vztahů Kuby a USA, jelikož americké ropné společnosti (Texaco, Royal Dutch, Shell a Standard Oil) odmítly zpracovat dodanou ruskou ropu. Fidel Castro podepsal nařízení, na jehož základě mělo dojít k zestátnění rafinerií, které odmítají zpracovat sovětskou ropu. Díky těmto opatřením byla zahájena hospodářská válka mezi USA a Kubou. Spojené státy reagovaly v červenci 1960 na zestátnění svých podniků tím, že zastavily nákup kubánského cukru, jednalo se o neopatrný krok, jelikož situace ihned využil Sovětský svaz a nabídl se, že odkoupí i část amerického cukru. V průběhu následujícího měsíce srpna vydal Fidel Castro tzv. mačetový zákon,¹²⁶ který znárodnil většinu amerického majetku na Kubě (36 cukrovarů, plantáže, banky), v dalších měsících byly vydány další

¹²³ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 95.

¹²⁴ JONES, Howard, *Zátoka sviní*, Praha 2009, s. 35.

¹²⁵ Diplomatické vztahy byly přerušeny po Batistově převratu.

¹²⁶ HAGEMAN, *Fidel Castro*, s. 99.

dekrety,¹²⁷ které znárodnění rozšířily na železnice, přístavní zařízení, hotely a kina.¹²⁸

Americký prezident Dwight D. Eisenhower 17. dubna 1960 ustanovil skupinu pro přípravu tajného plánu na odstranění Castrova režimu. Hlavní roli v těchto plánech hrála CIA, dále byli přítomni členové Bílého domu a členové kubánského exilu, hlavou pro plánové akce a sestavení brigády kubánských exulantů v Guatemale se stal viceprezident Richard Nixon. V červenci 1960 Moskva varovala administrativu Dwighta D. Eisenhowera před ozbrojenou akcí vedenou proti Kubě a hrozila možností odvety. V srpnu 1960 se konalo zasedání OAS v San José, kde americká delegace obvinila Kubu z ohrožení míru na západní polokouli a prosadila tzv. Deklaraci meziamerické solidarity.¹²⁹ Fidel Castro byl schopen využít problematických vztahů s USA ve svůj prospěch, jelikož se mohl prezentovat jako mluvčí vykořisťované Latinské Ameriky a své myšlenky představil v Havanské deklaraci z 2. září 1960, která byla reakcí na Deklaraci meziamerické solidarity. „*Kubánský lid rozhodně odsuzuje otevřené a zločinné zasahování, které severoamerický imperialismus praktikuje více než sto let a které je zaměřeno proti všem národům Latinské Ameriky, národům, které byly vícekrát svědky vpádů na své území – do Mexika, do Nikaraguy, na Haity, na Santo Domingo a na Kubu.*“¹³⁰

Fidel Castro se 18. září 1960 účastnil Valného shromáždění OSN v New Yorku, kde byla hlavní náplní jednání otázka dekolonizace. CIA měla ve spolupráci s mafií vypracovat plán na odstranění Fidela Castra. Kubánský zástupce během svého pobytu provokoval USA svým chováním, ubytoval se např. v černošské čtvrti Harlem a využil situace k tomu, aby se vyjádřil ke kontroverzní otázce rasové diskriminace v USA. Fidela Castra během jeho pobytu v USA navštívilo několik osobností např. Wladyslaw Gomułka, Todor Žikov, Gamál Abdul Násir a Nikita Chruščov. Na Valném shromáždění OSN

¹²⁷ Jednalo se o tzv. říjnové dekrety, které jsou považovány za počátek tzv. socialistických přeměn na Kubě.

¹²⁸ GOTT, *Kuba*, s. 234–235.

¹²⁹ Tato deklarace odmítla intervenci ze strany mimokontinentální mocnosti.

¹³⁰ GOTT, *Kuba*, s. 235.

Fidel Castro vystoupil 26. září 1960 a během svého proslovu trvajícího čtyři a půl hodiny¹³¹ mluvil o ospravedlnění svržení Fulgencia Batisty, revolučních reformách, příkořích, které musela Kuba trpět od USA, špatném zacházení s delegací po příjezdu do New Yorku, kritizoval Plattův dodatek, atd.¹³²

Přerušení diplomatických vztahů mezi Kubou a USA bylo jen otázkou času. Z amerického velvyslanectví byl v říjnu 1960 odvolán velvyslanec Philip Bonsal a USA tím daly jasně najevo, že vzájemné vztahy jsou tzv. na bodě mrazu. Dále USA 19. října 1960 vyhlásily embargo, kdy na Kubu nemohlo být dováženo americké zboží s výjimkou některých potravin, léků a lékařských přístrojů. Na blokádu Kuba reagovala tím, že vyslala Ernesta Guevaru do SSSR na obchodní misi, která umožnila vytvoření nových vazeb mezi Kubou a státy východního bloku. Moskva se zavázala k dodávkám ropy, ČSSR uzavřelo dohodu o dovozu kubánského cukru, východní Německo poskytlo dlouhodobý úvěr na nákup strojírenských celků, apod. USA se obávaly sovětské přítomnosti na Kubě a z toho důvodu v listopadu 1960 vyslaly válečné loďstvo do oblasti Antil. USA byly připraveny odstranit Fidela Castra a jeho režim násilím. K definitivnímu přerušení diplomatických styků došlo 3. ledna 1961.¹³³

Rok 1961 nebyl jen ve znamení přerušení diplomatických styků s USA, ale také byl „rokem vzdělání“, kdy Fidel Castro zahájil alfabetizační kampaň. Castro již ve svém projevu po útoku na kasárna Moncada, vyjádřil, že vzdělání je důležitou oblastí reformy a při projevu na Valném shromáždění z roku 1960 slíbil, že do roku bude z Kuby odstraněn analfabetismus. Vzdělávací kampani se podařilo snížit analfabetismus ze 40% na 4%.¹³⁴

¹³¹ VILLA, *Máximo líder*, s. 137.

¹³² Tamtéž, 134 – 137.

¹³³ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 56–58.

¹³⁴ VILLA, *Máximo líder*, s. 141–142.

7 Zátoka Sviní

7. 1. Politika USA před akcí Zátoka sviní

V průběhu 50. let 20. století v době vlády amerického prezidenta Dwighta D. Eisenhowera se USA snažily o udržení politické a hospodářské stability na kubánském ostrově, jelikož zde měly své obchodní zájmy a netajily se tím, že podporují vládu Fulgencia Batisty. Vedle spolupráce kubánského prezidenta s USA také spolupracoval s mafií, která od kubánské vlády získala kontrolu nad kasiny, obchodem s drogami a nočními podniky. Pro Kubu 50. let 20. století bylo charakteristické, že kubánská vláda nejevila snahu o zlepšení životní úrovně svých obyvatel a to přispívalo k majetkovým a sociálním rozdílům. Členové vlády a jejich spojenci žili z nadbytku, ale zbytek obyvatelstva (především rolníci) žili v bídě. Tato situace vedla k poklesu mocenského postavení Fulgencia Batisty, kdy ztratil podporu od armády i obyvatel.¹³⁵

Nespokojenosti ve společnosti využil Fidel Castro, který roku 1957 zahájil partyzánskou válku proti Batistovi a jeho režimu. USA viděly, že Batistův režim ztrácí podporu a přerušily svou podporu a pomohly s odstoupením Fulgencia Batisty. Po nástupu nové vlády prezident Dwight D. Eisenhower a jeho vláda uznali nový režim, který se zavázal, že vyhlásí demokratické volby a zaručí základní občanské svobody. Reformní kroky, které zahájila nová vláda, ale v USA vzbuzovaly obavy z Castrovy orientace na komunistický blok. Americkým velvyslancem v Havaně byl Philip Bonsal, který se snažil udržovat přátelské vztahy mezi oběma zeměmi a argumentoval tím, že neexistují žádné důkazy o tom, že by Fidel Castro podlehl vlivu komunismu ale názor ředitele CIA Allena Dullese a viceprezidenta Richarda Nixona byl jiný.¹³⁶

První snahy Bílého domu o oslabení kubánského režimu byly založeny na plánech CIA,¹³⁷ které byly poněkud pochybného charakteru, a jejich

¹³⁵ JONES, *Zátoka sviní*, s. 25–26.

¹³⁶ Tamtéž, s. 26–28.

¹³⁷ Mezi těmito plány lze jmenovat pokus o aerosolový útok na rozhlasovou stanici, kde mělo být umístěno LSD, nebo se zde měli nacházet chemicky upravené doutníky, které by Fidela Castra před

hlavním účelem bylo oslabit autoritu Fidela Castra. Na konci roku 1959 byla politika Bílého domu agresivnější a USA byly rozhodnuty odstranit Fidela Castra za pomoci tajné akce nebo vraždy.¹³⁸ Intervenční úkol měl na starost podvýbor Rady národní bezpečnosti tzv. „Zvláštní skupina“,¹³⁹ která byla založena 1955 za účelem plánování tajných akcí. Dwight D. Eisenhower byl prezidentem, který byl rozhořčen urážkami směřovanými proti USA a proto, když Fidel Castro vedl nepřátelské projevy proti USA, zahájil politiku, která měla vést ke změně režimu na kubánském ostrově. Ministerstvo zahraničí a CIA tajně poskytovali pomoc opozičním skupinám na Kubě, „*aby to vypadalo, že Castrův konečný pád vyplynul z jeho vlastní neschopnosti vládnout*“.¹⁴⁰

V polovině ledna 1960 začala Zvláštní skupina s přípravami plánu na sesazení Fidela Castra. Prezident Dwight D. Eisenhower nesouhlasil s vojenskou akcí, ale byl nakloněn tajné akci, jejíž plán připravila CIA a 17. března 1960 odsouhlasil tzv. „Plán utajované akce proti Castrovu režimu“, jehož autorem byl Richard Bissel. Plán získal krycí označení Operace Pluto.¹⁴¹ Obavy z prozrazení tohoto plánu a nedůvěra operační skupiny CIA v úspěšnost malých partyzánských oddílů nakonec vedly k přesunu zájmu Washingtonu k plánu Trinidad.¹⁴²

proslovem omámily a tím jej před veřejností znemožnily. Dalším plánem bylo použití taliové soli, která by byla nasypána do bot a vedla by k vypadání vousů, čímž by byl Fidel Castro zbaven mužného vzhledu. Neexistují důkazy o tom, že by byl některý z těchto plánů uskutečněn.

¹³⁸ Zastánci plánu zabít Fidela Castra místo pojmu vraždu raději používali slovo odstranit.

¹³⁹ Zvláštní skupina byla také nazývána Výbor 5412, Skupina 40 nebo Výbor 40.

¹⁴⁰ JONES, *Zátoka sviní*, s. 33.

¹⁴¹ Tato operace předpokládala svržení Fidela Castra za pomoci opoziční skupiny vzniklé mimo Kubu. Jedním z prvních cílů tohoto plánu bylo zahájit protivládní propagandu. Dále na Kubě měla vzniknout skupina, která by vyvolávala neklid a snažila by se navázat spojení s disidenty, čímž by vznikl tajný polovojenský útvar mimo Kubu, který by byl vyslán na tajné akce na Kubu. CIA zahájila přípravy na realizaci plánu. Bylo nutné najít dobrovolníky pro partyzánský boj, vytvořit protivládní propagandu, kterou mělo zajistit Radio Swan, vybudovat partyzánskou organizaci, která by pomáhala s přípravou vojenských jednotek, vzpour a pomáhala při dodávkách materiálu a zbraní. Polovojenský výcvik polovojenské skupiny byl zahájen v červnu 1960 v Panamě. Operační skupina CIA začala v průběhu léta 1960 pochybovat o úspěchu drobných partyzánských oddílů a navrhovala, aby na Kubu zaútočila kubánská úderná jednotka. Dále operační skupina žádala leteckou podporu, kterou by tvořily letecké bombardéry. V srpnu 1960 prezident tento návrh schválil s výjimkou účasti amerických vojáků v boji. Allen Dulles chápal „odstranění“ Fidela Castra jako součást plánu a Richard Bissel v dubnu 1961 prohlásil: „*Vražda byla myšlenka jako podpora plánu. Uvažovalo se, že když Castro zemře před vyložením, [zahájení invaze] bude buď zbytečné, nebo mnohem snadnější.*“ (JONES, *Zátoka sviní*, s. 25) Richard Bissel pro tento plán uvažovat využít služeb mafie, která měla motiv pro „odstranění“ Fidela Castra, jelikož zavřel kasina, zakázal obchod s drogami, atd. a USA by nebylo podezříváno z účasti na tomto činu.

¹⁴² JONES, *Zátoka sviní*, s. 34–52.

Podvýbor Rady národní bezpečnosti přišel s návrhem střední cesty, která by v sobě kombinovala partyzánskou taktiku a přímý vojenský útok USA, mělo se jednat o tzv. obojživelnou akci pod krycím názvem Bumby Road. Operační skupina CIA zahájila výstavbu polního letiště v Guatemale, toto letiště mělo sloužit především bombardovacím a dopravním letadlům. Operační skupina si v tomto bodě počínala velmi neopatrně, jelikož budování letiště nebylo tajné a nebylo zde dostatečné prověřování, které by zabránilo provádět podvratné akce. Největším nedostatkem budování základny v Guatemale bylo, že fungování základny nebylo utajené a Sovětská tisková kancelář i Kubánská zpravodajská služba věděly o výcviku exulantů. Další problém, který bylo nutné vyřešit, byl příliv Kubánců, kteří měli být vycvičeni. Plukovník Jack Hawkins, který měl na starost polovojenských výcvik, navrhol, aby byl výcvik prováděn na letišti Opa-Locka na okraji Miami. Zvláštní skupina tento návrh odmítla s tím, že si nepřeje, aby se základna nacházela na území USA a aby USA byly spojovány s plánovanou intervenční akcí. Důležitou součástí plánované akce bylo vyvolání lidového povstání na Kubě, na tomto bodě pracovala Zvláštní skupina, která připravovala plány na „odstranění“ Fidela Castra, jeho bratra Raúla a Ernesta Guevary. V průběhu prosince 1960 operační skupina CIA vypracovala podrobný plán invaze s krycím názvem Trinidad.¹⁴³ Oblast Trinidadu byla vybrána z několika důvodů, nejdůležitějším z důvodů byla blízkost pohoří Escambray, kde se nacházely proticastrovské skupiny a kde se mohly jednotky v případě neúspěchu vylodění skrýt. Dalším důvodem proč byla tato oblast zvolena, byla územní izolace.¹⁴⁴

John Fitzgerald Kennedy, který roku 1962 zvítězil v prezidentských volbách a do postu prezidenta nastoupil 19. ledna 1961, zdědil plán invaze po

¹⁴³ Pojmenování podle města, které se nacházelo na jižním pobřeží ostrova a bylo cílem obojživelné akce. Plán byl následující, skupina 60–80 partyzánů měla proniknout na ostrov, letadla měla napadnout vojenská zařízení na Kubě, poté se měl vylodit zbytek mužů kolem 750 mužů, během vylodění mělo docházet k leteckým útokům a shazování zásob. Cílem bylo obsadit část území a vyvolat povstání. Na začátku ledna 1961 Zvláštní skupina schválila nábor amerických pilotů a námořníku. Na ochranu invaze CIA naplánovala dvě vlny leteckých útoků, první letecké útoky měly proběhnout v předvečer obojživelné akce a druhá měl proběhnout v den vylodění. Proti leteckým útokům bylo ministerstvo zahraničí, jelikož by nebylo možné popřít účast USA na této akci.

¹⁴⁴ JONES, *Zátoka sviní*, s. 52–57.

svém předchůdci, který jej informoval o výcviku proticastrovských jednotek v Guatemale a plánované invazi. John F. Kennedy během své volební kampaně slíbil nový směr zahraniční i domácí politiky ale brzy navázal na politiku svých předchůdců. Změna politiky Bílého domu k zemím Latinské Ameriky měla být reprezentována založením organizace Spojenectví pro pokrok,¹⁴⁵ které vzniklo v průběhu března 1961. Spojené státy se na základě Spojenectví pro pokrok měly distancovat od vojenských diktatur a měly spolupracovat s občanskými vládami, pro které byly připraveny projekty hospodářské a sociální pomoci.¹⁴⁶

7. 2. Plán Zapata

Prezident John F. Kennedy a jeho spolupracovníci byli s plánem akce Trinidad seznámeni 22. ledna 1961 ředitelem CIA Allenem Dullem a předsedou Sboru náčelníků štábu generálem Lemnitzerem. Prezident si vyžádal čas na prostudování tohoto plánu. John F. Kennedy byl skeptický, ale zástupci ozbrojených složek s plánem souhlasili, žádali však podpoření invaze lidovým povstáním. Přípravy na invazi byly zpomaleny, když Sbor náčelníků žádal americkou podporu během vyloštění, jelikož ji chápaly jako důležitou podmínku k úspěchu. Proti takovému názoru byla především CIA, která usilovala o tajnou akci bez účasti USA. Na dalším jednání, které probíhalo v březnu 1961, Kennedy odmítl vyloštění v oblasti Trinidad a žádal jiné místo pro vyloštění a dále požadoval omezení přímé podpory USA. Richard Bissel

¹⁴⁵ Jako předchůdce této organizace lze jmenovat program tzv. Panamerické operace, který usiloval o hospodářský rozvoj Latinské Ameriky. Americký prezident Dwight D. Eisenhower přijal tento program na konci svého volebního období a poté v něm pokračoval John F. Kennedy. Autoři tohoto programu Douglas Dillon a Thomas Mann předpokládali, že rozšíření americké podpory pomůže zlepšit pohled na USA a pomůže k izolaci režimu Fidela Castra na Kubě. John F. Kennedy poté představil Spojenectví pro pokrok 13. března 1961 na shromáždění latinskoamerických titulářů v Bílém domě. Koncepce Spojenectví pro pokrok byla jedním z témat na mimořádném zasedání Meziamerické hospodářské a sociální rady OAS, které se konalo v průběhu srpna 1961 v Punta del Este. Závěrečná charta z tohoto zasedání deklarovala zvýšení životní úrovně širokých vrstev obyvatelstva pomocí rozšíření průmyslové a zemědělské výroby. Dále charta z Punta del Este deklarovala odstranění negramotnosti a sociální pomoc. Tyto kroky měly zabránit zájmu států Latinské Ameriky o levicové ideologie. Spojenectví pro pokrok ale nemohlo dosáhnout požadovaného cíle, jelikož v zemích Latinské Ameriky naráželo na společenskou polaritu, která zpomalovala vznik střední vrstvy, nedostatek kvalifikované pracovní síly, caudillismus, nefunkční byrokracii, absenci demokratických tradic a odpor k reformám. Fungování Spojenectví pro pokrok bylo definitivně ukončeno atentátem na Johna F. Kennedy v Dallasu 1963.

¹⁴⁶ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 42.

přišel s návrhem vylodění v oblasti Zapata nedaleko Zátoky Sviní. Výběr této lokality nebyl z vojenského hlediska nejlepší volbou, i když poskytovala některé výhody, např. invazní jednotky by zde narazily na menší odpor, Fidelovi Castrovi by trvalo delší dobu než by zareagoval na vylodění a nemohl k boji využít tanky. Negativa zvolené oblasti ale převažovala, nebyly zde žádné doky, pobřeží bylo lemováno korálovými útesy, nacházely se zde hluboké bažiny. Jednou z největších nevýhod této lokality bylo, že hory, které by poskytly vojákům úkryt v případě neúspěchu vylodění, byly v některých případech vzdáleny i přes 100 km.¹⁴⁷ John F. Kennedy si nebyl stále jist, ale přesto stanovil datum vylodění na 17. dubna 1961. Kromě toho si také vyžádal právo na odvolání operace nejpozději do 24 hodin před plánovaným zahájením.¹⁴⁸

Den před invazí proběhly letecké útoky, které měly zničit letecké základny v Havaně, San Antoniu a Santiagu de Cuba, ale útoky nedosáhly požadovaného cíle, jelikož kubánské letectvo neutrpělo výrazné ztráty. Kuba na situaci rychle zareagovala a zahájila jednání s Radou bezpečnosti OSN, kde americký zástupce Adlai Stevenson odmítal účast USA na leteckých akcích na základě prohlášení prezidenta Johna F. Kennedyho a CIA o tom, že letecký útok byl veden kubánskými dezertéry. Toto tvrzení se ukázalo jako nepravdivé poté co byly předloženy důkazy, které prokazovaly, že letadlo bylo majetkem speciálních služeb USA. Americkému prezidentovi nezbývalo nic jiného než odvolat druhý plánovaný útok, což přispělo k neúspěchu invaze. Kuba neváhala a využila čas ve svůj prospěch a zahájila mobilizaci armády a milic.¹⁴⁹

Vylodění v Zátocě sviní bylo zahájeno 17. dubna 1961, kdy se zde vylodilo 1 500 mužů¹⁵⁰ a během jejich postupu došlo k seskoku výsadkářů. Cílem akce bylo obsadit část území Kuby a ustanovit zde prozatímní vládu v čele s Miró Cardonou, který měl požádat o zásah OAS. Fidel Castro poslal

¹⁴⁷ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 31.

¹⁴⁸ JONES, *Zátoka sviní*, s. 72–82.

¹⁴⁹ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 61.

¹⁵⁰ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 32.

proti postupujícím vojákům silné vojenské síly, tankové jednotky, minomety a letectvo, které potopilo zásobovací a invazní lodě, čímž odřízlo vysazenou jednotku od moře a možnosti ústupové cesty. Během tří dnů se kubánským vojenským jednotkám a milicím podařilo obklíčit protivníka a do 19. dubna 1961 ukončit boje. Důvodů proč vylodění amerických jednotek neuspělo, bylo několik. Na prvním místě lze jmenovat omyl CIA, která podcenila silné a pevné postavení revolučního režimu a jeho možnosti obrany. Další, a možná nejdůležitější, důvody neúspěchu byly, volba Zátoky Sviní, neúspěch leteckých útoků ze dne před invazí a především odvolání dalších leteckých útoků, které měly vylodění podpořit. K neúspěchu invaze také přispělo to, že kubánská bezpečnost před invazní akcí internovala 40 000 odpůrců¹⁵¹ a v průběhu března 1961 zničila proticastrovské hnutí v pohoří Escambray.¹⁵²

Většinu zajatých vojáků se Fidelovi Castrovi podařilo po necelých dvou letech vyměnit za léky a techniku. Jednalo se přibližně o 1 200 zajatců.¹⁵³ Prezident John F. Kennedy převzal veškerou zodpovědnost za tuto akci na sebe, ale v soukromí vinil především CIA, o níž prohlásil: „*Můj bože! Ta banda poradců, kterou jsme zdědili, je příšerná.*“¹⁵⁴ CIA na druhé straně z neúspěchu vinila prezidenta, jeho opatrnost a odmítnutí americké podpory. Snaha USA o odstranění Fidela Castra nadále pokračovala i v následujících letech, ale už ne pomocí vojenské akce, nýbrž diverzními aktivitami, gerilovou válkou nebo jej fyzicky „odstranit“.¹⁵⁵ „*Vítězství na Playa Girón vytvořilo na Kubě podmínky pro dotvoření totalitního modelu politického systému sovětského typu.*“¹⁵⁶

¹⁵¹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 32.

¹⁵² Tamtéž, s. 32.

¹⁵³ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 45.

¹⁵⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 62.

¹⁵⁵ Generál Edward Landsdal zahájil tzv. Operaci Mongoose ale její návrhy a plány nebyly moc reálně realitě a dalo by je označit za scénáře blízké příběhům o Jamesi Bondovi. Fidel Castro měl být zabit otrávenými doutníky, kapslí jedu v čokoládovém dortu, pomocí depilačního prášku zbaven svých vousů a tím i svého charismatu, zastřelen rybářskou harpunou při podmořském lovu, zabit luxusní prostitutkou Maritou Lorenzovou nebo měl být zabit najatými zabijáky mafie.

¹⁵⁶ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 35.

Fidel Castro začal konsolidovat svou moc a v červnu 1961 oznámil založení Sjednocených revolučních organizací¹⁵⁷ (ORI). Vytvoření této organizace se neobešlo bez problémů, jelikož zde existovaly rozpory mezi povstalci a komunisty. Bývalý tajemník LSS Aníbal Escalante se v duchu leninské doktríny snažil o přetvoření ORI do samostatné politické síly, která by byla nezávislá na vládě a ozbrojených složkách. Snaha Aníbala Escalante vrcholila v březnu 1962, kdy bylo ustanoveno Národní vedení Sjednocené revoluční organizace na Kubě, kde hlavní postavení měli neostalinisté z LSS. Fidel Castro na tento krok reagoval proslovem na Havanské univerzitě, ve kterém kritizoval sektářství a byrokratismus a Ernesto Guevara vystoupil proti hospodářskému plánu, který byl vypracován komunistickou špičkou. Fidel Castro dosáhl úspěchu a podařilo se mu z ORI odstranit vliv komunistů. Aníbala Escalante poslal před soud, který jej odsoudil na 15 let, ale nakonec skončil pod dohledem státní bezpečnosti v Praze. Prvním tajemníkem ORI se stal Fidel Castro, členy sekretariátu byli Raúl Castro, Ernesto Guevara, Osvaldo Dorticós, Emilo Aragones a Blas Roca. Příklon Fidela Castra ke komunistické ideologii se začal projevovat především po tlaku ze strany USA. V Punta del Este se na konci ledna 1962 konala konference ministrů zahraničních věcí OAS z podnětu USA, na této konferenci se mělo jednat o kubánské otázce, Deanu Ruskovi se podařilo prosadit rezoluci o ostrakizaci Kuby. Fidel Castro na tento krok reagoval vydáním tzv. druhé havanské deklaráce, která byla směřována proti USA a OAS.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Tato organizace v sobě integrovala Hnutí 26. července, Lidovou socialistickou stranu a Direktorium.

¹⁵⁸ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 45–47.

8 Karibská krize

8. 1. Situace na Kubě před karibskou krizí

Jaké důvody přispívaly orientaci Kubu na SSSR? Jedním z těchto důvodů bylo vyhlášení amerického embarga v říjnu 1960. Další a pravděpodobně důležitější příčinou bylo vylovení v Zátocě sviní v průběhu dubna 1961. V průběhu roku 1961 v souvislosti s vytvořením Spojenectví pro pokrok Kuba po konferenci v Punta del Este projevila snahu o zlepšení vztahů s USA. Ernesto Guevara se sešel s brazilským velvyslancem a zvláštním poradcem Johna F. Kennedyho pro meziamerické záležitosti Richardem N. Goodwinem a vyjádřil ochotu Kubu hledat způsob komunikace s USA a také projevil snahu o obnovení vzájemných obchodních styků. Kennedyho administrativa na tyto snahy nereagovala a trvala na sankcích vůči Kubě, čímž Kubu opět směřovala do sféry politického vlivu SSSR. Také zasedání OAS v Punta del Este z 22. ledna 1962, na kterém byla Kuba vyloučena z těchto organizací, přispěla ke zhoršení již špatných vztahů mezi USA a Kubou. V rámci tohoto zasedání byly také přijaty dokumenty, které se věnovaly otázce ofenzivy proti komunistickému nebezpečí na západní polokouli, potvrzení principů Spojenectví pro pokrok, kontinentálního embarga na dodávky zbraní na Kubu atd. John F. Kennedy po skončení zasedání prohlásil Kubu za nástroj komunistického bloku a označil ji jako nebezpeční pro západní polokouli. Spojené státy nakonec 3. února 1962 vyhlásily embargo na veškerý obchod s Kubou. Nakonec byla Kuba na jaře 1962 vyloučena z Hospodářské a sociální rady OAS, Agrárního družení, Kulturní rady, Právního výboru a Komise pro meziamerickou atomovou energii.¹⁵⁹

Po zavedení embarga se Fidel Castro potýkal s hospodářskými a politickými problémy. Embargo vedlo k tomu, že na Kubě nebyl dostatek základních potravin a proto byl v březnu 1962 zaveden přidělový systém. Obyvatelé Kubu obdrželi „Libertu“,¹⁶⁰ která se stala synonymem pro bídu na Kubě. Kuba se také stávala závislejší na SSSR, jelikož místo toho aby došlo

¹⁵⁹ NÁLEVKÁ, *Karibská krize*, s. 40–46.

¹⁶⁰ Knížka s poukázkami.

k diverzifikaci zemědělství, tak se čím dál tím více zaměřovala na pěstování cukru.¹⁶¹ Charakteristickým rysem Kuby na začátku 60. let 20. století byl odliv intelektuálních elit a kvalifikované pracovní síly. Možnost svobodného odchodu byla možná do roku 1971, kdy došlo k uzavření hranic. Fidel Castro se později při rozhovoru s Gianni Miná k problematice emigrace vyjádřil takto: „*Pravidlo zní: pro toho, kdo chce emigrovat, jsou dveře otevřené.*“¹⁶²

8. 2. Politika USA

V prvních letech studené války se politika SSSR lišila od politiky USA především v tom, že SSSR byl více ochotný riskovat válečný konflikt než USA. Stalin americkému velvyslanci W. Bedell-Smithovi řekl: „*Tak jako Západ, ani my nechceme válku, ale síla našeho postoje je v tom, že nám na míru záleží méně než Západu.*“¹⁶³ Tento fakt ovlivnil strategickou koncepci hromadné odvety, která se v lednu 1954 stala součástí politiky Dwighta D. Eisenhowera. Podle této politiky odpovědí na případnou agresi SSSR mělo být užití jaderných sil Severoatlantické aliance a zničit protivníkovu vojenský a ekonomický potenciál. Koncept hromadné odvety spoléhal na vojenskou a technologickou převahu USA. Předpoklady technologické převahy byly narušeny v říjnu 1957, kdy SSSR vyslal malou umělou družici Země Sputnik 1. Tento úspěch SSSR vedl k závodům mezi USA a SSSR v dobývání vesmíru, ale také k přímému ohrožení USA.¹⁶⁴

Mezi politickými prioritami Johna F. Kennedyho byla revize vojensko-strategických koncepcí a reorganizace zbrojního průmyslu. Požadoval posílení jaderné převahy a zvýšení výroby všech typů raket. Došlo také ke změně pojetí globálního konfliktu, původní program uvažoval jen o užití zničujícího jaderného úderu proti všem možným cílům v zemích Varšavské smlouvy. Nový plán počítal s oddělením vojenských cílů od civilních a snížení ztrát na civilistech na minimum. „*Hlavním cílem v případě atomového střetu má být*

¹⁶¹ VILLA, *Máximo líder*, s. 160.

¹⁶² MINÁ, Gianni, *Fidel Castro*, Praha 2008, s. 43.

¹⁶³ NÁLEVKA, Vladimír, *Studená válka*, Praha 2003, s. 120.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 120–121.

totiž ničení vojenského potenciálu nepřítele, a ne jeho civilního obyvatelstva. To jinými slovy znamená, že tím dáváme předpokládanému protivníkovi nejmocnější impuls, jaký si lze představit, aby upustil od úderu na naše města.“¹⁶⁵ Tato nová politika Johna F. Kennedyho získala pojmenování doktrína pružné reakce.¹⁶⁶

8. 3. SSSR a plán Anadyr

Krise podzimu 1962 měla souvislost s vnitropolitickou situací v SSSR. V SSSR se na přelomu let 1961 a 1962 objevovaly problémy v zemědělství, došlo k propadu průmyslové výroby, stagnaci životní úrovně, což vedlo k politické nestabilitě a neostalinisté tuto situaci využili ke kritice Nikity Chruščova a jeho politiky. Rozhodnutí umístit jaderné rakety na Kubě mělo upevnit postavení Chruščova jak doma tak v zahraničí. Jedním z důvodů proč se SSSR odhodlal umístit jaderné rakety na Kubě, byla snaha o vyrovnání strategické nerovnováhy, jelikož USA umístily své rakety typu Thor a Jupiter do Itálie a Turecka, které ohrožovaly SSSR a jeho důležitá centra. První úvahy o umístění jaderných raket na Kubě se začaly rýsovat na jaře 1962, kdy Nikita Chruščov tuto možnost konzultoval s hlavními členy mocenské elity a poté mělo být politické rozhodnutí přetvořeno na vojenský projekt. Vojenský projekt byl přijat 24. května 1962 na předsednictvu ÚV KSSS pod názvem Anadyr.¹⁶⁷

Prvním krokem bylo vyslání sovětských diplomatů do Havany a jejich úkolem bylo informovat kubánské revoluční vedení o rozhodnutí SSSR. Hlavními představiteli této delegace byli Sergej Semjonovič Birjuzov,¹⁶⁸ Šaraf Rašidovič Rašidov a Alexandr Alexejev Šitov.¹⁶⁹ Sovětská delegace pod cizími jmény odjela na Kubu 28. května 1962¹⁷⁰ jako skupina zemědělských

¹⁶⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 50.

¹⁶⁶ NÁLEVKA, *Studená válka*, s. 121–123.

¹⁶⁷ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 60–63.

¹⁶⁸ Vrchní velitel raketových vojsk.

¹⁶⁹ Také znám pod jménem Alexandr Ivanovič Šitov, v rámci delegace působil jako poradce a tlumočnick. Kromě toho byl hispanistou, znalcem Latinské Ameriky, roku 1959 se stal rezidentem KGB v Buenos Aires, poté co SSSR v květnu 1960 uznal revoluční režim na Kubě, zůstal v Havaně jako zástupce TASSu.

¹⁷⁰ Jiné zdroje uvádějí datum 27. května 1962. NÁLEVKA, *Karibská krize*.

odborníků. Americká zpravodajská služba propásla svou šanci a tuto delegaci nezaregistrovala. Poté co její členové dorazili na Kubu, setkali se Fidelem a Raúlem Castrovyými, a předložili jim návrh na umístění raket středního doletu na Kubě. Fidel Castro s návrhem souhlasil, ale vyžádal si jeden den na rozhodnutí, jelikož se rozhodl projednat jej s hlavními politickými představiteli.¹⁷¹ Sovětská delegace následujícího dne získala jednoznačný souhlas. Fidel Castro chápal vybudování základen jako „*formu kubánské pomoci sovětským záměrům a nikoli jako formu obrany kubánské revoluce.*“¹⁷²

Delegace se 10. června 1962 vrátila do Moskvy, kde proběhlo zasedání předsednictva ÚV KSSS, na němž bylo předneseno rozhodnutí o rozmístění jaderných raket středního doletu na Kubě.¹⁷³ V průběhu června 1962 byla vyslána kubánská delegace do Moskvy, jejím hlavním představitelem byl Raúl Castro, který se sešel Nikitou Chruščovem, Rodionem Malinovským a Sergejem Birjuzovem. Další jednání bylo rozšířeno o skupinu vysokých důstojníků sovětského generálního štábu. Výsledkem těchto jednání byla sovětsko-kubánská smlouva, v níž bylo zdůrazněno, že expediční sbor s jadernými raketami se bude podílet na obraně ostrova, ale bude podléhat sovětské vládě. Sovětští vojáci však měli dodržovat kubánské zákony. Smlouva byla uzavřena na dobu pěti let s možností prodloužení. Alexandr Šitov odeslal v červenci 1962 předběžně podepsanou smlouvu Fidelovi Castrovi, který provedl drobné stylistické úpravy a dokument pojmenoval, „Smlouva mezi vládou Kubánské republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o vojenské spolupráci při obraně národního území Kuby pro případ agrese“. Jelikož Nikita Chruščov odvolal svou cestu na Kubu, dokument nebyl podepsán na nejvyšší úrovni.¹⁷⁴

¹⁷¹ Politická špička byla tvořena Fidelem a Raúlem Castrovyými, Ernestem Guevarou, Osvaldem Dorticósem, Ramiro Valdesem a Rafaelem Hernándezem.

¹⁷² NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 49.

¹⁷³ Jednalo se o vytvoření raketové divize ze tří pluků jaderných raket R-12 a dvou pluků raket R-14 (jedná se 40 odpalovacích zařízení). Rakety měly dolet od 2 000–4 500 km, což znamená, že měly dolet přes celý jihovýchod a severovýchod USA. Součástí plánu bylo poskytnout kubánským ozbrojeným silám čtyři motostřelecké pluky, čtyřicet-dva proudových stíhaček MIG-21 a více než dvacet odpalovacích ramp pro střely země-vzduch.

¹⁷⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 67–69.

V průběhu politických jednání byla zahájena druhá fáze operace Anadyr, přesun sovětských vojsk a bojové techniky na Kubu. Harmonogram, který byl vypracován, předpokládal, že přesun materiálu na stavbu raketových komplexů bude trvat čtyři měsíce. Přesun byl zahájen 12. července 1962. Severoamerická rozvědka opět selhala a první zprávy o probíhajícím transportu získala až na konci srpna 1962, kdy se již část expedičních jednotek nacházela na kubánském ostrově. Cílovými body přesunu byly kubánské přístavy např. Havana, Mariel, Mantazas, La Isabela, apod. Transporty vojenské techniky na Kubu dorazily v rozmezí 25. až 31. července 1962, a první raketové vzdušné komplexy byly budovány na začátku srpna v Matanzasu, Havaně, Marielu, Santa Lucii, San Julianu a La Colomě. V průběhu měsíce září byly budovány další základny např. poblíž San Cristóbalu a v Sagua la Grande.¹⁷⁵

CIA již v průběhu srpna získala první informace o výstavbě raketových polygonů pro rakety typu země–vzduch poblíž kubánských center a přístavů. Nový ústřední ředitel CIA John Alex McCone zaslal do Bílého domu čtyři memoranda, která se věnovala vojenské situaci na Kubě a sovětské iniciativě v Karibské oblasti ale v žádné z těchto zpráv nebyla zmínka o sovětských snahách vytvořit na Kubě jaderné raketové základny. Některé zprávy ze srpna a září již obsahovaly zmínky o přítomnosti strategických zbraní na Kubě, ale CIA, jak sama později přiznala, podcenila jaderné ambice SSSR. Zprávy o sovětské přítomnosti na Kubě se začaly dostávat na veřejnost a Bílý dům musel zareagovat. Americký prezident John F. Kennedy 4. září 1962 varoval Moskvu před rozmístěním raket typu země–vzduch na Kubě.¹⁷⁶

První snímky odpalovacích ramp na Kubě zachytil satelit Samos 10. října 1962. Pro ujištění bylo po čtyřech dnech vysláno špionážní letadlo U-2, které pořídilo snímky s obrysy rozestavěných odpalovacích ramp na Kubě a 16. října CIA oficiálně informovala Johna F. Kennedyho a vládu USA o raketových základnách pro rakety země–země u San Cristóbalu. Tento

¹⁷⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 67–69.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 70–73.

okamžik je označován za počátek karibské krize, která přivedla svět na pokraj jaderné války.¹⁷⁷

8. 4. Karibská krize

John F. Kennedy svolal Výkonný výbor Rady národní bezpečnosti (dále uváděn jako Ex Comm),¹⁷⁸ který navrhl dvě možnosti řešení. Jedno řešení bylo vojenské napadení ostrova a druhé navrhované řešení byla blokáda, která by poskytla čas pro politické řešení. Ve výboru převládl názor, aby byla zvolena první varianta ale postupně se podařilo prosadit myšlenku blokády, jejímž hlavním zastáncem byl ministr obrany Robert McNamara. Hlavní otázkou jednání a diskuzí Ex Commu byla otázka reakce Moskvy. „*Bude-li podniknut letecký útok na základnu, při kterém zahynou tisíce Kubánců a sovětských vojáků, jak bude reagovat Moskva?*“¹⁷⁹ Zeptal se Robert Kennes L. Thompsona, který odpověděl: „*Znám Sověty poměrně dobře a předpokládám, že jako protitah zničí naše raketové základny v Turecku. Co uděláme pak? Podle našich závazků vůči NATO bychom byli povinni zničit jednu bázi v Sovětském svazu. Co potom udělají Rusové? Doufám, že pak všichni zúčastnění přijdou k rozumu a budou ochotni spolu jednat.*“¹⁸⁰ V souvislosti s těmito událostmi do New Yorku dorazil sovětský ministr zahraničí Andrej Gromyko, který se sešel s Johnem F. Kennedym 18. října 1962. Gromyko hájil Sovětský svaz tím, že chce poskytnout pomoc Kubě v oblasti rozvoje zemědělství a že jim poskytují jen zbraně určené na obranu. Americký prezident se nakonec rozhodl pro blokádu kubánského ostrova a 22. října 1962 vystoupil v televizi, kde informoval o dění na Kubě a o námořní blokádě.¹⁸¹ Fidel Castro na televizní projev amerického prezidenta reagoval následující

¹⁷⁷ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 51.

¹⁷⁸ Executive Committee - členy byli např. Dean Rusk, Robert McNamara, John McCone, Douglas Dillon, McGeorge Bundy, ...

¹⁷⁹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 84.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 84.

¹⁸¹ KENNEDY, Robert Francis, *Třináct dní: vzpomínky na raketovou krizi*, Praha 1999, s. 11–26.

den, kdy „řekl, že nedávné události jsou jen vyvrcholením politiky, kterou Spojené státy sledují od vítězství revoluce“.¹⁸²

Námořní blokáda a další opatření vstoupila v platnost 24. října 1962. Sovětské lodě s nákladem dalších komponentů pro rakety a raketové základny se zastavily na hranici námořní blokády. Další vývoj a otázka vyřešení situace probíhaly na základě korespondence mezi Johnem F. Kennedym a Nikitou Chruščovem. První dopis americký prezident poslal do Moskvy již 22. října 1962, kde se především věnoval otázce přítomnosti sovětských raket, jejichž existenci SSSR i nadále popíral. Až v dopise z 26. října 1962 Nikita Chruščov přiznal existenci sovětských raket a kromě toho upozornil na to, že SSSR nemá nejmenší zájem zahájit válku. Dále Chruščov apeloval na amerického prezidenta, v tom smyslu pokud USA neprovedou invazi na Kubu, nechají Castrův režim a odvolají blokádu, pak SSSR své rakety stáhne. Vzájemná vyjednávání byla ohrožena událostí ze dne 27. října 1962, kdy bylo sestřeleno americké letadlo U-2, a jehož pilot zemřel. Fidel Castro se po tomto incidentu obával invaze a Chruščovovi zaslal dopis. „*Očekáváme invazi v příštích čtyřiaadvaceti až dvaasedmdesáti hodinách. Ať bude útok vypadat jakkoli, jsme pevně odhodláni postavit se na odpor. Dovolte mi na tomto místě vyjádřit svůj osobní názor. Sovětský svaz by neměl připustit, aby došlo k situaci, kdy imperialisté proti nám provedou jaderný úder jako první... Vždy jste byl neúnavným ochráncem míru. Doufáme, že tento mír bude zachován a chceme k tomu přispět čímkoli, co je v naší moci.*“¹⁸³ Situace se uklidnila během jednání mezi Robertem Kennedym a sovětským velvyslancem v USA Anatolijem Dobryninem. Společně projednávali možnosti kompenzace stažení amerických raket z Turecka. Situace byla nakonec vyřešena 28. října 1962, kdy Nikita Chruščov oznámil, že sovětská vláda se rozhodla stáhnout své rakety z Kubu a John F. Kennedy garantoval bezpečnost ostrova a v tajném dodatku smlouvy se USA zavázalo k odstranění svých raket v Turecku a částečně v Itálii.¹⁸⁴

¹⁸² GOTT, *Kuba*, s. 260.

¹⁸³ VILLA, *Máximo líder*, s. 169.

¹⁸⁴ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 70–71.

Mohlo by se zdát, že karibská krize skončila diplomatickým úspěchem USA, ale není tomu tak. Sovětský svaz sice kapituloval a souhlasil s odstraněním sovětských raket, podařilo se mu však zajistit udržení Castrova režimu na Kubě a stažení amerických raket v Turecku a Itálii. Hrozba jaderné války byla odvrácena ale ani jedna z mocností nebyla úplně spokojena. Americký prezident John F. Kennedy byl obviňován z podpory Castrova režimu ale i Nikita Chruščov si vysloužil kritiku především od vojáků a politických odpůrců, jelikož mu neodpustili ponížení sovětské armády při nuceném odvozu zbraní z Kuby.¹⁸⁵

Co se týkalo Fidela Castra, lze tvrdit, že odmítal jednat s Alexandrem Šitovem o uzavření kompromisu s USA. Castro byl přesvědčen, že USA nakonec kapitulují a přijmou rozhodnutí SSSR o rozmístění jaderných hlavic na Kubě. Je však také nutné zmínit, že pokud by došlo k napadení Kuby, byl připraven na tento akt zareagovat bez ohledu na skutečnost, že mohl rozpoutat jadernou válku. To co Fidelovi Castrovi nejvíce vadilo, bylo, že jednání probíhala jen mezi Moskvou a Washingtonem, a Kuba byla z tohoto procesu vyloučena. Fidel Castro 28. října 1962 formuloval 5 požadavků kubánské vlády,¹⁸⁶ které ale byly ignorovány. To, že zájmy kubánské vlády byly opominuty, v Castrovi vyvolávalo pocit ponížení a nakonec došlo k přerušení diplomatických styků se sovětskou ambasádou. Anastas Mikojan odletěl 2. listopadu 1962 do Havany, kde měl informovat Fidela Castra o dohodě mezi Johnem F. Kennedym a Nikitou Chruščovem, také se měl pokusit o odstranění roztržky mezi SSSR a Kubou. Toto jednání ale nedosáhlo úspěchu, jelikož Fidel Castro odmítal americkou inspekci demontáže a odvozu sovětského vojenského zařízení na půdě Kuby.¹⁸⁷

Generální tajemník OSN U Thant kromě informací požadoval také vizuální důkazy o probíhajícím procesu odstraňování raketových polygonů a

¹⁸⁵ NÁLEVKA, *Caudillo 20. století*, s. 71.

¹⁸⁶ 1. musí být ukončena hospodářská blokáda, 2. musí být ukončena americká podvratná činnost (sabotáže, financování a výcvik invazních jednotek), 3. mají být ukončeny americké pirátské útoky, 4. musí přestat narušování kubánské vzdušného prostoru a kubánských teritoriálních vod, 5. musí být ukončena americká okupace Guantánama.

¹⁸⁷ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 52–53.

kontrole odváženého vojenského materiálu. SSSR vyjádřil souhlas s návrhem provedení inspekce pracovníky OSN, kteří by měli povoleno navštívit sovětské lodě a prozkoumat jejich obsah. U Thant ujišťoval Fidel Castro, že plánovaná kontrola se měla týkat jen sovětských lodí nikoliv kubánského teritoria. Fidel Castro tento návrh odmítl a prohlásil. „*Naše republika, stejně jako všechny ostatní suverénní státy, má právo odmítnout jakoukoli kontrolu a stejně tak může rozhodovat o typech zbraní, které potřebuje pro svoji obranu. Nemůžeme souhlasit s inspekcí. Nechceme kompromitovat sovětská vojska, nechceme ale také ohrozit světový mír. Proto bude správné osvobodit sovětskou stranu od závazků, které má vůči nám. Budeme klást odpor sami. Nechť se stane, co se má stát. Máme právo hájit svoji důstojnost.*“¹⁸⁸ Jedinou možností jak inspekci provést bylo uskutečnit ji v mezinárodních vodách. U Thant při jednání s Vasilijem Kuzněcovem v říjnu 1962 představil 3 možné návrhy, jak provést kontrolu. První návrh počítal s přímou inspekcí válečného námořnictva Spojených států, druhým plánem bylo vytvoření nezávislé verifikační skupiny neutrálních zemí, poslední možností byla účast Mezinárodního červeného kříže. Nakonec bylo zvoleno první řešení, jelikož OSN a Mezinárodní červený kříž nebyly schopny zorganizovat mezinárodní inspekční skupiny.¹⁸⁹

Události z října 1962 přispěly k přerušení spolupráce mezi Kubou a SSSR. Nikita Chruščov se snažil vztahy zlepšit na schůzce s Fidelem Castrem v květnu 1963, kdy sice byly podepsány dohody o sovětské hospodářské pomoci, ale Kuba již nebyla orientována na SSSR a pod sovětský vliv se vrátila až roku 1968.¹⁹⁰ Kromě toho „*karibská krize prokázala, že obě supervelmoci nemohou riskovat přímý střet v lokálním konfliktu, aniž by neohrozily svět i samy sebe nukleární válkou. Jaderná síla nemohla být nástrojem řešení regionálních problémů. Toto poznání ovlivnilo i kubánskou politickou orientaci v polovině šedesátých let.*“¹⁹¹

¹⁸⁸ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 136.

¹⁸⁹ Tamtéž, 135–147.

¹⁹⁰ NÁLEVKA, Vladimír, *Horké krize studené války*, Praha 2010, s. 120–121.

¹⁹¹ NÁLEVKA, *Podzim diktátora*, s. 54.

Závěr

Fidel Castro se narodil v době vlády Gerarda Machada Moralese, který na jedné straně navrhl program postupných změn v hospodářství a politice ale na druhé straně vládl jako diktátor a nově vzniklý režim získal označení Machadato. Proti Machadově vládě vznikl odpor. Fulgencio Batista y Zaldívar vedl povstání seržantů v roce 1933, kterému se podařilo Gerarda Machada sesadit. Do čela nové vlády nastoupil Ramón Grau San Martín, který prosadil reformy jako zavedení minimální mzdy pro dělníky v cukrovarnictví, osmihodinovou pracovní dobu a volební právo pro ženy. Rozhodující vliv ve vládě ale získal Fulgencio Batista, který zastával post velitele ozbrojených sil a svého vlivu využil ke zmírnění radikálního programu nově vzniklého režimu. V následujících letech jeho postavení sílilo a to mu umožnilo, aby se na postu prezidenta vystřídal několik slabých jedinců, které mohl ovládat. Kromě jiného se mu také podařilo získat podporu lidových vrstev. Batista se roku 1944 stáhl z politického života a ve volbách zvítězil Grau San Martín, člen Opravdové kubánské revoluční strany. Grau San Martín v tomto období opustil demokratické myšlenky a reformní snahy. Ani jeho nástupce Prío Socarrás, který byl sesazen státním převratem roku 1952 neprojevoval snahu o provedení pozemkové reformy. Strůjcem státního převratu byl Fulgencio Batista, který získal podporu ze strany USA. Spojené státy poskytly podporu, jelikož se obávaly nestabilní situace na Kubě, nastoupení levice k moci a americký prezident Henry Truman se snažil posílit postavení USA v Karibské oblasti. Navíc Batista slíbil, že bude dodržovat smlouvy uzavřené s USA o boji proti komunismu.

Po skončení studií a získání doktorského právnického titulu roku 1950 se Fidel Castro zapojil do politického dění na Kubě. Stal se členem Kubánské lidové strany a byl odhodlaný kandidovat do parlamentu. To se mu však nezdařilo, jelikož 10. března 1952 provedl Fulgencio Batista nekrvavý státní převrat. Krátce po převratu Fidel Castro vydal „Provolání k lidu“, kde obviňoval novou vládu z toho, že nástup Fulgencia Batisty k moci byl

neústavní. Fidel Castro se snažil nalézt podporu, ale to se nezdařilo a rozhodl se k útoku na kasárna Moncada. Hlavní motivací k tomuto kroku byla nespokojenost s režimem a snaha Fidela Castra dosáhnout úspěchu dříve než se to podaří jiné z opozičních skupin.

Napadení kasáren z 26. července 1953 bylo vedeno Hnutím mládeže století, které se zformovalo kolem Fidela Castra. Akce ale skončila neúspěchem z několika důvodů, jako byly dezorganizace, početní převaha vojáků v kasárnách, nedostatečná informovanost a nečekaná přítomnost hlídky u kasáren. Zatčení účastníci útoku, byli postaveni před soud, konající se v září 1953. Fidel Castro proměnil soudní proces v politickou demonstraci a kritiku režimu. Nakonec byl odsouzen k 15 letům vězení ve věznici na Isla de Pinos, odkud byli vězni v květnu 1955 propuštěni na základě amnestie. Po propuštění Fidel Castro a jeho stoupenci vytvořili novou organizaci s názvem Hnutí 26. července. Byli nuceni přesunout se do Mexika, kde se připravovali na boj proti Batistově režimu a invazi na Kubu.

Invaze byla zahájena 25. listopadu 1956 ale neprobíhala podle plánu. Vylodění bylo objeveno pobřežní stráží a povstalcům nezbývalo nic jiného, než se stáhnout do pohoří Sierra Maestra odkud zahájili partyzánskou válku. Prvního vojenského úspěchu dosáhli v bitvě u osady La Plata v lednu 1957. Důležitým vítězstvím byl střet u El Uvero, kdy se partyzánům podařilo prorazit obklíčení Sierry Maestry, získat zbraně a vytvořit základnu La Plata. Vedle Hnutí 26. července působily i jiné organizace vystupující proti Batistovu režimu na Kubě. Fulgencio Batista Kubu nakonec opustil v noci z 31. prosince 1958 na 1. ledna 1959. Toto rozhodnutí bylo ovlivněno několika faktory, jeho vláda ztrácela podporu USA a obyvatel Kuby, vládní vojska byla demoralizovaná a vojáci přecházeli k povstalcům a navíc partyzánská válka získávala podobu všennárodního povstání.

V průběhu ledna 1959 byla ustanovena revoluční vláda, v níž mocenské prostředky měli v rukou povstalci a Fidel Castro mohl prosazovat své představy o budoucím vývoji na Kubě. Revoluční vláda zaváděla různé reformy, z nichž nejdůležitější byla pozemková reforma, která přispěla k

polarizaci Hnutí 26. července, ke sporům Castra s prezidentem Manuelem Urrutiou a zhoršení vztahů mezi Kubou a USA.

Vzájemné vztahy mezi Spojenými státy a Kubou se zhoršovaly na základě několika faktorů, jedním z nich byla obava USA z posílení moci komunistů. Dalším důvodem byly smlouvy, které Kuba uzavřela se SSSR o poskytnutí úvěru, odkoupení kubánského cukru a obnovení diplomatických vztahů. Důležitý vliv měly také události z roku 1960, kdy Kuba a USA zaváděly odvetná opatření. Americké ropné společnosti odmítaly zpracovávat ruskou ropu, Kuba na tento krok reagovala znárodněním rafinerií a amerického majetku na Kubě. Spojené státy na toto opatření odpověděly vyhlášením embarga. Výsledkem americké politiky byla kubánská orientace na SSSR.

Spojené státy byly odhodlány svrhnout kubánský režim za pomoci invaze. Vypracováním plánu byla pověřena Zvláštní skupina. Na začátku 60. let 20. století mělo dojít ke změně politiky USA ke státům Latinské Ameriky a představitelem nového přístupu byl John F. Kennedy, který ale zdědil plán invaze po svém předchůdci Dwightu D. Eisenhowerovi. Vylodění v Zátocě sviní probíhalo od 17. do 19. dubna 1961 a skočilo neúspěchem Spojených států. Problematické vztahy mezi Kubou a USA, vyhlášení embarga, vylodění povstaleckých jednotek podporovaných USA v Zátocě sviní vedly k tomu, že se Kuba čím dál tím více orientovala na SSSR.

Karibská krize z 16. října 1962, která přivedla svět na pokraj jaderné války, měla souvislost se zahraniční a vnitřní politickou situací SSSR. Jedním z důvodů proč se SSSR odhodlal umístit jaderné rakety na Kubě, byla snaha dosáhnout strategické rovnováhy, jelikož USA umístily své rakety v Itálii a Turecku. V průběhu června 1962 byla uzavřena sovětsko-kubánská smlouva, která souhlasila s umístěním sovětských raket na Kubě. Americká zpravodajská služba v této době „zaspala“, jelikož důkazy o stavbě raketových polygonů byly pořízeny až 16. října 1962. Výkonný výbor Rady národní bezpečnosti navrhl dvě možnosti řešení vzniklé situace (vojenské napadení nebo námořní blokáda ostrova). Americký prezident vystoupil 22. října 1962

v televizi s projevem, kde informoval o dění na Kubě a námořní blokádě, která vstoupila v platnost 24. října. Karibská krize byla ukončena 28. října 1962 na základě korespondence mezi Washingtonem a Moskvou. Došlo k uzavření dohody o tom, že SSSR stáhne své rakety z Kuby, Spojené státy garantovaly bezpečnost ostrova a v tajném dodatku smlouvy se USA zavázaly k odstranění svých raket v Turecku a Itálii. Fidel Castro byl rozhořčen opomenutím 5 kubánských požadavků a vyloučením z diplomatických jednání.

Období let 1926–1962 na Kubě je charakteristické vládou diktátorů, neexistencí demokratického režimu, problematickými vztahy mezi Kubou, Spojenými státy a Sovětským svazem a neopatrnou politikou Spojených států, která přispěla ke kubánské orientaci na Sovětský svaz. Zhoršení vzájemných vztahů mezi Kubou a USA bylo především ovlivněno vyloděním v Zátocě sviní a karibskou krizí. Tyto akce měly dopad na budoucí vývoj na Kubě a jejich dopad na vzájemné vztahy mezi Kubou a USA je možné pozorovat i dnes.

Seznam zkratk

CIA = Ústřední zpravodajská služba

ČSSR = Československá socialistická republika

Ex Comm = Výkonný výbor Rady národní bezpečnosti

INRA = Národní institut pro agrární reformu

KGB = Výbor státní bezpečnosti

LSS = Lidová socialistická strana

MSR = Socialistické revoluční hnutí

OAS = Organizace amerických států

ORI = Sjednocená revoluční organizace

OSN = Organizace spojených národů

SSSR = Sovětský svaz socialistických republik

TASS = Tisková agentura Sovětského svazu

UIR = Povstalecká revoluční unie

USA = Spojené státy americké

Seznam použité literatury

- CASTRO, Fidel, *Dopisy z vězení*, Praha 2007.
- CASTRO, Fidel, *Projevy*, Praha 2005.
- DOBROVOLNÝ, Marek, *Velká pětka: Nejmocnější muži světa, jak je neznáte*, Praha 1997.
- GOTT, Richard, *Kuba: nové dějiny*, Praha 2005.
- GREYEROVÁ, Gerogie Anne, *Fidel Castro: partyzánský princ*, Praha 2001.
- GUEVARA, Ernesto Che, *Partyzánská válka*, Praha 1961.
- HAGEMAN, Albrecht, *Fidel Castro*, Brno 2009.
- JONES, Howard, *Zátoka sviní*, Praha 2009.
- KENNEDY, Robert Francis, *Třináct dní: vzpomínky na raketovou krizi*. Praha 1999.
- KRPATA, Miroslav, *Kapitoly z dějin kubánské revoluce*, Praha 1989.
- MINÁ, Gianni, *Fidel Castro*, Praha 2008.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Fidel Castro: Caudillo 20. století*, Praha 2009.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Horké krize studené války*, Praha 2010.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Karibská krize*, Praha 2001.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Podzim diktátora*, Praha 1997.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Studená válka*, Praha 2003.
- OPATRNÝ, Josef, *Kuba*, Praha 2002.
- QUIRK, Robert E., *Fidel Castro: o jeho cestě k moci, jeho režimu a jeho spojencích a protivnících*, Ostrava 1999.
- RAMONET, Ignacio, *Fidel Castro: životopis pro dva hlasy*, Praha 2009.
- REID-HENRY, Simon, *Fidel a Che - revoluční přátelství*, Brno 2010.
- VILLA, José de, *Máximo líder: Fidel Castro*, Praha 2007.

Články

- AGUILAR, Luis E., *History Will Absolve Me ... by Fidel Castro, Castro, the Kremlin and Communism in Latin America by D. Bruce Jackson, Fidel Castro by Herbert Matthews*, *The Hispanic American Historical Review*, 1970, roč. 50 č. 1, s. 172–174.

CAMACHO, J. A., *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 1973, roč. 49, č. 3, s. 512–513.

FAGEN, Richard R., *Charismatic Authority and the Leadership of Fidel Castro*, *The Western Political Quarterly*, 1965, roč. 18, č. 2, s. 275–284.

Resumé

This bachelor thesis applies to Fidel Castro's life on the background of most important events which happened in Cuba from 1926 to 1962. The thesis is also trying to detect mutual relations between Cuba, The United States and The Soviet Union. Fidel Castro was a leader of the 26th of July Movement (Spanish Movimiento 26 de Julio), which was discontented with Batista's government. This formation was trying to take Fulgencio Batista down by an attack on Moncada Barracks but this endeavour wasn't successful. The members of the 26th of July Movement were arrested and after a discharge they had to go to an exile in Mexico, where Fidel Castro was preparing an invasion of Cuba. The invasion started on 25th November 1956. A disembarkment had a lot of problems and the guerrillas had to withdraw to the Sierra Maestra mountain range, where they were fighting until 1958. Eventually the partisans were successful in toppling Fulgencio Batista's regime. Cuban dictator left Cuba at night from 31st November 1958 to 1st January 1959. The guerrillas became members of new government and Fidel Castro could realize his visions of future development on Cuba. Relations between Cuba and the United States were always complicated but after publication of land reform, American's fear of strengthening of communism and agreement between Cuba and the Soviet Union became much worst. Careless behaviour and retaliatory arrangement of the United States contributed to Cuban's orientation to the Soviet Union. The United States were prepared to eliminate the regime of Fidel Castro and their effort to do this culminated at invasion in the Bay of Pigs which ended unsuccessful. The last part of this thesis is concentrated on the Caribbean Crisis which brought the world to the edge of nuclear war and complicated relations between Soviet Union and Cuba.